

FÖRSKOLEINSPEKTÖRER

HANS DAHLIN	08-508 33 655
EVA HEDERSTRÖM	08-508 33 061
INGA-LILL HJERPE LINDGREN	08-508 33 257
LENA ROGSTADIUS	08-508 33 779

Bilaga till Stockholms stads

utbildningsinspektörers

årsrapport 2010/2011

Förskola

S

Innehåll

Inledning	3
Föredömligt	3
Styrkor	3
Svagheter	3
Områden att utveckla	3
Brister som förskolan måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning	4
Högdalen, Enskede-Årsta-Vantör	5
Akalla, Rinkeby-Kista	8
Östberga, Enskede-Årsta-Vantör	12
Gamlebyplan, Rinkeby-Kista	15
Årsta 3, Enskede-Årsta-Vantör	19
Husbygården, Rinkeby-Kista	22
Qualitetspoolen Kometen, enskilt driven	25
Martingården, enskilt driven	28
Qualitetspoolen Satelliten, enskilt driven	31
Qualitetsförskolan Stora Essingens Montessori, enskilt driven	34
Ellen Key, enskilt driven	37
Mitt i City, Norrmalm	41
Herrängen, Älvsjö	45
Johannes, Norrmalm	49
Solberga, Älvsjö	53
Sabbatsberg, Norrmalm	57
Sjöängen, Älvsjö	61
Ålsten, Bromma	65
Abrahamsberg, Bromma	69
Mariehäll/beckomberga, Bromma	72
Åkeslund, Bromma	75
Umma förskolor AB, enskilt driven	78

S

Inledning

Vårt uppdrag som inspektörer är att granska och utvärdera förskolornas arbete i syfte att bidra till verksamhetsutveckling. Inspektionen sker utifrån styrdokument som bland annat skollagen, läroplan för förskolan och Stockholms stads förskoleplan.

I denna bilaga till vår årsrapport för verksamhetsåret 2010/11 har vi samlat de sammanställningar av de inspekterade verksamheternas styrkor, svagheter och utvecklingsområden, samt i förekommande fall föredömen och brister, som finns i årets inspektionsrapporter.

Sammanställningen av föredömen, styrkor, svagheter, brister och utvecklingsområden som vi gör i detta avsnitt är avsedd att ge en översiktlig bild av vår bedömning av verksamheternas kvalitet. Vi vill dock framhålla att det inte är möjligt att på ett kvantitativt sätt jämföra sammanställningar i olika rapporter för att avgöra hur bra olika enheter är i förhållande till varandra. Det är inte antalet punkter under de olika rubrikerna som avgör detta. Både styrkor, svagheter och utvecklingsområden kan täcka ett brett eller ett mer avgränsat område. I det fall man vill göra jämförelser måste detta baseras på noggrann läsning av texten i rapporterna under punkterna.

Sammanställningarna innehåller följande rubriker;

Föredömligt

Rubriken *Föredömligt* finns bara med i de fall inslag i en verksamhet har så god kvalitet att de kan tjäna som föredöme för andra förskolor. Denna rubrik används bara om vi har funnit företeelser som vi anser har så god kvalitet att de kan tjäna som föredömen.

Styrkor

Under rubriken *Styrkor* tar vi upp de företeelser som vi anser håller så god kvalitet att de kan betraktas som styrkor i verksamheten, sådant som man bör bevara och ibland även bygga vidare på. På förskolor där styrkor förekommer i hög utsträckning är det vanligt att de styrkor som nämns täcker ett brett område, medan de styrkor som nämns på andra förskolor kan vara smalare och täcka ett mer avgränsat område.

Svagheter

Under rubriken *Svagheter* tar vi upp de företeelser som vi anser håller låg, eller relativt låg, kvalitet, sådant som förskolan bör förbättra. På förskolor där svagheter förekommer i hög utsträckning är det vanligt att de svagheter som nämns täcker ett brett område, medan de svagheter som nämns på andra skolor kan vara smalare och täcka ett mer avgränsat område.

Områden att utveckla

De utvecklingsområden som vi lyfter fram kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som vare sig är att betrakta som styrkor eller svagheter. Vi försöker att prioritera vad verksamheten ska ta sig an och hur olika utvecklingsområden hänger ihop.

S

Brister som förskolan måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

Under denna rubrik tar vi upp brister av formell karaktär, sådana brister som innebär att den inspekterade verksamheten inte uppfyller krav som finns i lagstiftningen. Oftast är dessa brister just mer av formell karaktär medan den vardagliga verksamheten ändå i dagsläget kan fungera utifrån styrdokumentens intentioner.

Högdalen, Enskede-Årsta-Vantör

Sammanfattande analys

Förskoleenheten Högdalens förskolor har de senaste åren utökats med flera nya verksamheter. Detta har enligt ledningen fått till följd att frågor av organisatoriskt och administrativt slag har behövt prioriteras medan utveckling av den pedagogiska verksamheten har fått stå tillbaka.

Vi har under våra besök i enheten kunnat konstatera kvalitativa skillnader såväl mellan enhetens förskolor som inom enskilda förskolor. Sådana skillnader föreligger i olika hög grad inom alla läroplanens målområden. Vi bedömer därför att enheten vid tidpunkten för inspektionen uppfyller läroplanens uppdrag i vissa avseenden men inte i alla samt att variationen i måluppfyllelse är stor. Detta förhållande har även identifierats av förskoleenhetens chefer. Sedan verksamhetsåret 2009/10 har därför en utvecklings- och förändringsprocess inletts i syfte att tydliggöra och i hela verksamheten förankra förskolans uppdrag, så som detta är fastställt i läroplanen.

Ett gediget utvecklingsarbete tar tid. För att förändringar som genomförs även ska leda till framgångsrik utveckling bör processen enligt vår bedömning ledas och bedrivs systematiskt och långsiktigt.

Grundläggande är, som vi bedömer det, att all personal blir förtrogen med förändringsprocessens syfte. Flera av förskolorna och många medarbetare har lång erfarenhet av förskola som den bedrivits före läroplanens tid. Invanda arbetssätt, som i sig kan vara goda, har inte kritiskt granskats utifrån läroplanens intentioner.

Enligt vår bedömning bör enhetens utveckling av den pedagogiska verksamheten tydligt ha förskolans förändrade uppdrag enligt läroplanen som utgångspunkt. Bärande principer såsom läroplanens kunskapssyn och synen på barns lärande bör gemensamt tolkas. Även centrala begrepp som till exempel temainriktat arbetssätt och barns inflytande bör diskuteras ytterligare så att större samsyn kan uppnås inom enheten och i de olika förskolorna.

Vidare bedömer vi det vara grundläggande för verksamhetsutvecklingen att den främjas av väl fungerande stödprocesser. Ledningen bör därför tydliggöra mötesforum och olika befattningshavares respektive grupper uppdrag och mandat samt förankra dessa inom hela enheten. En handlingsplan för förändrings- och utvecklingsarbetet bör upprättas, i vilken även insatser för kompetensutveckling bör ingå. Likaså bör enhetens interna måldokument, verksamhetsplaneringar samt kriterier för måluppfyllelse upprättas och formuleras inom ramen för en förankrad årsplan och med hög delaktighet från medarbetarnas sida.

I dessa sammanhang är dokumentation av betydelse för att arbetsprocesserna kontinuerligt ska kunna följas upp och utvärderas vid bestämda tidpunkter. Utifrån en samsyn i tolkningen av läroplanen bör enheten sedan vidareutveckla arbetssätt och organisation av förskolornas och de enskilda avdelningarnas verksamhet. Enligt vår bedömning ger enhetens ambition att utbilda personalen i temainriktat arbetssätt och pedagogisk dokumentation en god grund för den fortsatta utvecklingen.

S

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Förskolorna bedriver ett aktivt arbete för att barnen ska tillägna sig ett varsamt förhållningssätt som främjar en hållbar miljö.
- Förskoleenheten har goda rutiner för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd, som personalen är väl förtrogen med.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Ledningen har inte tydligt formulerat, förankrat och organisatoriskt underbyggt sin strategi för den förändringsprocess som påbörjats inom enheten.
- Förskoleenhetens kvalitetsarbete bedrivs inte på ett systematiskt sätt.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Ledning och organisation*

Förskoleenhetens ledning bör klargöra i vilket syfte och mot vilka mål förändringsprocessen bedrivs samt utarbeta en handlingsplan, på kort och på lång sikt, för det fortsatta arbetet.

Vidare bör ledningen förtydliga den egna arbets- och ansvarsfördelningen samt definiera den pedagogiskt ansvariga förskollärarens uppdrag och mandat och förankra detta i hela enheten. Även uppdrag och mandat som tilldelats enskilda medarbetare och grupper, exempelvis ledningsgruppen, bör formuleras och gärna dokumenteras skriftligt. Personalens kompetensutveckling bör ingå i en sådan handlingsplan. Planen bör kontinuerligt följas upp av ledningen och de insatser som görs bör regelbundet utvärderas.

- *Styrdokument och systematiskt kvalitetsarbete*

Arbetet med enhetens interna styr- och måldokument och arbetslagens arbetsplaner bör sammanlänkas i en årsplan för enheten. Vidare bör klargöras hur nationella styrdokument såsom läroplanen och lokala styrdokument såsom förskoleplanen för Stockholms stad ska relateras till arbetet. För att överbrygga svårigheten med att verksamhetsplanen upprättas för ett kalenderår medan kvalitetsredovisningen avser ett verksamhetsår bör klargöras vilken funktion arbetslagens arbetsplaner ska ha i förhållande till verksamhetsplanen, till utvärderingar som genomförs och till avdelningarnas eventuella andra planeringar för det aktuella verksamhetsåret.

Kvalitetsredovisningen bör fortsättningsvis redovisa variationer och skillnader i måluppfyllelsen inom enheten.

S

- *Förskolans arbetssätt*

Enheten bör diskutera och formulera sin syn på kunskap och barns lärande och utifrån dessa diskussioner utveckla sina arbetssätt. Bland annat bör en gemensam tolkning av vad som i läroplanen avses med ett temainriktat arbetssätt ligga till grund för den verksamhet som för närvarande bedrivs i form av teman, projekt eller fördjupningsarbete. Förskolorna bör även diskutera vad som utöver valmöjligheter kan läggas in i begreppet barns inflytande.

Befintlig dokumentation av verksamheten bör utvecklas så att den i större utsträckning kan användas för planering och utvärdering.

Den pedagogiska miljön, både inom- och utomhus, bör vidareutvecklas. I detta sammanhang bör materialet för skapande verksamhet kompletteras i hela enheten för att bli mer lockande och ge fler utmaningar för barnens kreativitet, särskilt på avdelningarna för de yngre barnen.

- *Värdegrunden*

Enheten bör gemensamt och återkommande diskutera värdegrundsfrågor och formulera hur de grundläggande demokratiska värderingar som föreskrivs i läroplanen ska gestaltas i det dagliga arbetet. Detta kan med fördel ske i samband med att förskoleenheten arbetar med sin plan mot diskriminering och kränkande behandling, där även arbetssätt för att motverka traditionella könsrollsmönster kan formuleras.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- En ny plan mot diskriminering och kränkande behandling i vilken de enskilda förskolornas arbete synliggörs måste upprättas. Förskolornas personal och barn ska göras delaktiga i arbetet med planen och den ska göras känd hos föräldrar. Uppföljningen och utvärderingen av planen ska redovisas i enhetens kvalitetsredovisning.

S

Akalla, Rinkeby-Kista

Sammanfattande analys

Akalla Förskolor bildades vid halvårsskiftet 2009 och består av fem förskolor som dessförinnan var organiserade i två olika förskoleenheter i stadsdelen Rinkeby-Kista. Enhetschefen var tidigare ansvarig för en av dessa enheter, men övergick vid årsskiftet till uppdraget som enhetschef för hela enheten Akalla Förskolor.

Akalla Förskolor har under det dryga år den utgjort en enhet varit stadd i en stark förändrings- och utvecklingsprocess. Minskat antal barn i förskoleåldern har medfört att ett antal medarbetare blivit övertaliga och andra förflyttats inom enheten. Detta har naturligtvis bidragit till viss oro bland både personal och föräldrar.

Enhetschefen har tagit sig an den nya enheten och dess situation med ett antal åtgärder. Under det gångna och första verksamhetsåret har man eftersträvat att bygga upp en organisation med en tydlig ansvarsfördelning och stödjande funktioner för enhetens verksamheter. Bland annat har pedagogiska ledare, en ledningsgrupp och olika nätverk inrättats. Vi kan dock konstatera att detta i högre grad borde ha kommunicerats till föräldrarna.

Även strukturer för ett systematiskt kvalitetsarbete har tagits fram, vilka under året har bidragit till såväl personals som föräldrars delaktighet. Enheten har i verksamhetsplanen för år 2010 formulerat kriterier till de aktuella målen. Även om dessa uppfattats och förståtts olika av personalen anses de ha underlättat och skapat mening till uppföljningar och utvärderingar.

Enheten befinner sig på många sätt i en brytningstid där nya utgångspunkter för verksamheten håller på att formuleras och där arbetssätten förändras. Att enheten består av fem förskolor som tidigare ingick i två olika enheter betyder bland annat att förskolorna delvis har olika traditioner och historia. Det finns utifrån detta en stor ambition att utveckla förskolornas arbetssätt så att verksamheten blir likvärdig oavsett förskola och såväl enhetens ledning som personal har identifierat ett stort antal utvecklingsområden, varav några är påbörjade. Enheten har bland annat startat ett utvecklingsarbete mot en verksamhet med ett mer temainriktat arbetssätt.

Som utgångspunkt för detta arbete har man formulerat en verksamhetsidé i underlaget för kvalitetsutmärkelsen. Även om de personalrepresentanter vi mötte var positiva till verksamhetsutvecklingen var begreppen i verksamhetsidén inte förankrade och arbetssätten varierar i dagsläget både mellan och inom förskolorna.

De utvecklingsområden vi rekommenderar i vår rapport sammanfaller huvudsakligen med dem som identifierats av enheten. Enheten bör prioritera bland dessa utvecklingsområden och i det sammanhanget också se över olika mötesformer och nätverkens organisation så att inte de tidigare enheternas olikheter förstärks. Den delaktighet som präglar enhetens arbete och personalens positiva inställning till utvecklingsarbetet ger goda förutsättningar för verksamhetsutvecklingen. Vi ser också att de rutiner som redan prövats för

S

kvalitetsarbetet kan understödja frågor som dessa och övriga utvecklingsområden samt på sikt främja en likvärdig kvalitet inom hela enheten.

S

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Verksamhetsplanen ses av personalen som ett angeläget och styrande dokument och de har varit delaktiga i arbetet med den.
- Enheten har en tydlig ansvarsfördelning och en mötesstruktur som gynnar personalens delaktighet.
- Enheten synliggör sin verksamhet genom dokumentation.
- Enheten arbetar aktivt med att stödja barnens modersmål och med det mångkulturella uppdraget.
- Enheten har en tydligt formulerad och väl förankrad arbetsgång för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd.
- Enheten har med såväl personalens som föräldrarnas delaktighet formulerat utgångspunkter för sin värdegrund som är omsatta i verksamheten.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Den gemensamma pedagogiska grundsyn som formuleras i enhetens verksamhetsidé är inte tillräckligt förankrad som utgångspunkt för hur verksamheten organiseras samt för val av arbetssätt.
- Föräldrar upplever sig inte få information som rör enhetens övergripande organisation.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som vare sig är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Styrning, ledning och kvalitetsarbete*

Målkriterierna i verksamhetsplanen bör ses över så att de inte ger upphov till en begränsning av verksamhetens utveckling.

Enheten bör, med stöd av alla befintliga mötesformer och den struktur som finns för ett systematiskt kvalitetsarbete, uppmärksamma och prioritera bland de mest angelägna av de utvecklingsområden som enhetens ledning och personalen själva identifierat och därmed leda utvecklingen i en uttalad riktning.

Nätverkens organisation bör ses över så att inte de förutvarande enheternas olikheter förstärks och så att arbetet med de utvecklingsområden personalen själva identifierat gynnas på bästa sätt.

S

- *Pedagogisk grundsyn*

I de fortsatta diskussionerna om enhetens barn- och kunskapssyn bör den verksamhetsidé enheten formulerat förankras och konkretiseras i enlighet med läroplanen.

Verksamhetsidén bör därefter tydligare ligga till grund för förskolornas fortsatta utveckling av verksamhetens organisation, för val av arbetssätt och komplettering av de pedagogiska miljöerna.

Arbetet med ett temainriktat arbetssätt bör utvecklas och i högre grad utmana barnens lärande.

Den pedagogiska dokumentationen bör i högre grad stödja detta arbete genom att fungera som ett underlag för reflektion, planering och utvärdering.

- *Värdegrund*

I arbetet med att formulera en gemensam värdegrund för hela enheten bör förskolorna ytterligare diskutera vad barns inflytande kan innebära och hur det kan omsättas samt ta fram tydligare strategier för att motverka traditionella könsrollsmönster.

- *Matematik och natur*

Förskolorna bör fördjupa arbetet med matematik samt i ökad utsträckning ge barnen möjlighet till förståelse för naturvetenskapliga fenomen. Diskussioner kring dessa områden bör ligga till grund för kompletteringar av material för bygg- och konstruktionslek samt för barnens möjligheter till experimenterande verksamhet. Förskolorna bör i högre grad involvera barnen i sitt omfattande och pågående kretsloppsarbete.

- *Samverkan med hemmet*

Föräldrar bör i ökad utsträckning ges den information som rör enhetens övergripande organisation. Ledningen för enheten bör kartlägga föräldrars behov att ett enhetsgemensamt föräldraråd och på vilket sätt det kan tillgodoseas.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Förskolan måste upprätta en plan mot diskriminering och kränkande behandling som lever upp till alla kraven i lagstiftningen, skollagen, kap. 14 a samt diskrimineringslagen. Målen för arbetet ska utgå från en heltäckande kartläggning av riskfaktorer på de olika förskolorna. Barnen ska göras delaktiga i arbetet och planen ska göras känd hos föräldrarna.

S

Östberga, Enskede-Årsta-Vantör**Sammanfattande analys**

Förskoleenheten Östberga förskolor har genomgått några år av strukturella påfrestningar, bland annat till följd av att två av enhetens förskolor hösten 2007 totalförstördes vid en brand samt att enheten omorganiserades under våren 2008. Två av den dåvarande enhetens förskolor totalförstördes hösten 2007. I september Gläntan och i december Rothugget (nuvarande Sten Sture). Enheten bestod 2007 av sex förskolor. 2008 omorganiserades enheten, reellt juni 2008. En stor del av ledningens tid har under denna period tagits i anspråk av administrativa och organisatoriska arbetsuppgifter.

Vi bedömer att enheten vid tidpunkten för inspektionen i huvudsak uppfyller läroplanens uppdrag men att det sker med kvalitativa skillnader som bör utjämnas. Under våra besök i förskoleenheten har vi kunnat konstatera variationer och skillnader i verksamheten såväl mellan enhetens förskolor som inom enskilda förskolor, som indikerar för oss att läroplanens uppdrag inte tolkas helt samstämmigt inom enheten. Skillnader finns i olika hög grad inom flera av läroplanens målområden.

Detta förhållande har även identifierats av ledningsgruppen som tillsammans med personalen inlett ett utvecklingsarbete som är inriktat på att skapa en likvärdig inomhusmiljö på enhetens förskolor och att utveckla den pedagogiska verksamheten. Enligt vår bedömning skulle den pågående förändringsprocessen gagnas av riktade insatser inom i synnerhet två områden.

Dels bör enhetens förskolor utveckla en större samsyn i fråga om läroplanens syn på kunskap och barns lärande och även gemensamt tolka centrala begrepp som exempelvis temainriktat arbetssätt och barns inflytande.

Dels bör kvalitetsarbetet inom enheten bedrivas på ett mer systematiskt sätt. En utveckling i denna riktning pågår men vi vill framhålla att enhetens kvalitetsredovisning i högre grad bör användas som det effektiva redskap i kvalitetsarbetet som den är avsedd att vara, bland annat för att säkerställa likvärdighet inom enheten.

Vi bedömer att ledarskapet utövas på ett sätt som ger goda förutsättningar för den verksamhetsutveckling som eftersträvas i enhetens förskolor. Förskoleenheten har en tydlig organisation och ansvarsfördelning samt en mötesstruktur som gör det möjligt för personalen att vara delaktiga i planering och utvärdering av verksamheten, dvs. i ett systematiskt förbättringsarbete. För att stödjande processer och riktade insatser ska kunna följas upp på ett strukturerat sätt och utvärderas systematiskt bör ledningen dock utarbeta en tidsatt handlingsplan för det pågående utvecklingsarbetet.

Vår sammantagna bedömning är att det utvecklingsarbete som pågår ger enhetens förskolor goda förutsättningar för att erbjuda alla barn en god pedagogisk verksamhet och omsorg.

S

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- I Östberga förskoleenhet utövas ledarskapet på ett sätt som skapar goda betingelser för förskolornas pågående utveckling av den pedagogiska verksamheten.
- I syfte att höja den samlade kompetensen inom enheten tillvaratas i hög grad både extern fortbildning samt riktad kompetensutveckling.
- Enhetens förskolor arbetar aktivt för att utveckla barnens förståelse för en hållbar miljö och för enkla naturvetenskapliga fenomen.
- Förskoleenheten har goda rutiner för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd, som personalen är väl förtrogen med.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat denna:

- Kvalitetsredovisningen redovisar inte variationer och skillnader i måluppfyllelsen inom enheten.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Ledning och organisation*

Förskoleenhetens ledning bör förtydliga den pedagogiska handledarens ansvarsområde och mandat samt klargöra vad som åligger avdelningsansvarig respektive arbetslaget.

Vidare bör ledningen utarbeta en tidsatt handlingsplan för det utvecklingsarbete som pågår inom enheten. Utifrån en sådan plan bör stödjande processer och riktade insatser systematiskt följas upp samt utvärderas.

- *Styrdokument och systematiskt kvalitetsarbete*

För att överbrygga svårigheten med att enhetens verksamhetsplan upprättas för ett kalenderår medan kvalitetsredovisningen avser ett verksamhetsår, bör det klargöras hur arbetslagens planeringar ska relateras till verksamhetsplanen och till utvärderingar som genomförs under året. Vidare bör ytterligare förtydligas hur mål, arbetssätt och kriterier förhåller sig till varandra. Det bör också klargöras vad som avses med uppföljning i förhållande till utvärdering.

Kvalitetsredovisningen bör i högre grad användas som ett redskap i enhetens systematiska kvalitetsarbete. I kvalitetsredovisningen bör därför både måluppfyllelse redovisas och analyser göras av i vad mån använda arbetssätt bidragit till denna. Kvalitetsredovisningen bör också redovisa variationer och skillnader i måluppfyllelse inom enheten.

S

- *Förskolans arbetssätt*

Inom förskoleenheten bör samsynen vidareutvecklas när det gäller läroplanens kunskapssyn och synen på barns lärprocesser. I det pågående utvecklingsarbetet bör därför fördjupade diskussioner ingå om bärande principer och centrala begrepp i läroplanen. Exempelvis bör klargöras vad som avses med ett temainriktat arbetssätt och vad som utöver valmöjligheter kan läggas in i begreppet barns inflytande.

Enhetens dokumentation bör vidareutvecklas så att den i större utsträckning beskriver barnets lärprocesser. Dokumentationen bör också i högre grad användas för planering och utvärdering av verksamheten.

Utifrån ovan föreslagna diskussioner bör den pedagogiska miljön, både inom- och utomhus, vidareutvecklas. I detta sammanhang bör materialet för skapande verksamhet kompletteras i hela enheten för att bli mer lockande och ge fler utmaningar för barnens kreativitet, särskilt på avdelningarna för de yngre barnen.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- En ny plan mot diskriminering och kränkande behandling i vilken de enskilda förskolornas arbete synliggörs måste upprättas. Uppföljningen och utvärderingen av planen ska redovisas i enhetens kvalitetsredovisning.

Gamlebyplan, Rinkeby-Kista

Sammanfattande analys

Gamlebyplans förskoleenhet består av två stora förskolor belägna i närheten av Rinkeby centrum. Den är en av sju förskoleenheter i stadsdelen Rinkeby-Kista. Enheten leds av en enhetschef i samarbete med en biträdande chef, en utvecklingspedagog och en specialpedagog. Inom enheten finns sju pedagogiska ledare som spelar en viktig roll för enhetens verksamhet.

Verksamheten i enheten utgår tydligt av enhetens åtaganden och kriterier. Kriterierna har i sin tur koppling till såväl läroplanen som till de lokala mål som formuleras i enhetens verksamhetsplan. Enhetens organisation, ansvarsfördelning och mötesstruktur skapar goda förutsättningar för en delaktighet kring arbetet med de lokala styrdokument. Det finns även en tydlig årsstruktur för att säkerställa att uppföljning och utvärdering bidrar till att utveckla verksamheten. För att ytterligare säkerställa att enhetens goda mötesstrukturer ska bestå samt att organisationen ska vidareutvecklas har vi föreslagit att de olika rollerna och funktionerna diskuteras och förtydligas

Enheten bedriver i många delar ett gott arbete och på vissa områden till och med ett föredömligt sådant. Det gäller förutom ovan nämnda områden med mötesstruktur och styrdokument arbetet med barns språkutveckling, kretsloppsarbetet och det arbete som bedrivs för att tillgodose barns av särskilt stöd. Det gäller också arbetet i enlighet med den väl förankrade värdegrunden med bland annat barns inflytande samt det mycket goda arbetet med föräldrasamverkan. Enligt vår bedömning utgår detta goda arbete just från den gemensamt uttalade och dokumenterade värdegrunden som leder fram till ett bra bemötande och ett bra förhållningssätt med stor flexibilitet och lyhördhet. Med utgångspunkt i detta goda arbete behöver dock enheten uppdatera sin så kallade likabehandlingsplan så att den utformas i enlighet med gällande lagstiftning.

Vid tidpunkten för inspektionen hade enheten påbörjat diskussioner om olika teoretiska perspektiv på barns utveckling och lärande. Enheten har på ett tydligt och strategiskt sätt tagit sig an dessa svåra frågor utan att väja för komplexiteten och långsiktigheten i ett sådant utvecklingsarbete. Bland annat ska värdegrunden införlivas i den kommande pedagogiska plattformen. Detta tillsammans med den goda organisationen, det systematiska kvalitetsarbetet och delaktigheten ger enligt vår bedömning goda möjligheter för enheten att lyckas i sina ambitioner.

Det utvecklingsarbete beträffande olika teoretiska synsätt på barns utveckling och lärande som beskrivs ovan stämmer väl överens med våra iakttagelser av enhetens utvecklingsområden. Vi vill uppmana enheten att fortsätta detta arbete för att med ett gemensamt synsätt som grund utveckla och komplettera den pedagogiska miljön, arbetet med matematik och naturvetenskap samt det temainriktade och utforskande arbetssättet. Enhetens arbete med pedagogisk dokumentation bör utvecklas för att bidra till denna utveckling.

S

Föredömligt

De punkter som nämns under denna rubrik har så god kvalitet att de kan tjäna som föredöme för andra enheter:

- *Flerspråkighet och mångkultur*

Enhetens arbete för att främja barns språkutveckling utgår tydligt från både barns och föräldrars behov. Arbetet präglas också av respekt för olika kulturer. Utifrån en kartläggning av familjernas språkmiljö stöds barnens språkutveckling i såväl det svenska språket som modersmålet genom en flexibel organisation. Det finns hög kompetens bland enhetens personal och ett medvetet användande av enhetens språkliga kompetens. Detta innefattar medvetna strategier för i vilka situationer det svenska språket respektive modersmålet lämpligast används.

- *Arbete för att möta enskilda barns behov*

Enheten har tydligt formulerade rutiner för att möta enskilda barns behov som väl överensstämmer med läroplanens intentioner. Rutinerna som är väl förankrade omsätts i verksamheten som anpassas på ett sätt som gynnar alla barn. De barn som tilldelats särskilt stöd får detta på ett flexibelt sätt som gynnar inkludering. Enheten har god egen specialpedagogisk kompetens och dessutom ett gott samarbete med stadsdelens stödteam. Detta sammantaget ger mycket goda förutsättningar för att tillgodose samtliga barns olika behov.

- *Föräldrasamverkan*

Enheten skapar mycket goda förutsättningar för föräldrarna till samverkan, inflytande av den pedagogiska verksamheten samt delaktighet i det egna barnets förskolevistelse. Detta sker genom ett gott bemötande, bra information om såväl verksamheten som det enskilda barnet samt med hänsyn till olika familjers behov.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Enheten har en struktur och former för möten som skapar goda förutsättningar för att genomföra det uppdrag som fastställs i läroplanen och som understödjer en kvalitetsutveckling av såväl långsiktig som kortsiktig karaktär. Mötena bidrar också till såväl personalens som föräldrars delaktighet
- Det finns i enheten goda kunskaper om hur nationella styrdokument och aktuella nämndmål ska omsättas i lokala styrdokument på olika nivåer. Personalen är delaktig i arbetet med de lokala styrdokumenten, som utgör självklara led och inslag i det kontinuerliga utvärderings- och utvecklingsarbetet och som därför ses som angelägna och styrande dokument för verksamheten.
- Enheten har ett väl utvecklat kretsloppsarbete i vilket barnen är delaktiga.

S

- Enheten har formulerat och dokumenterat en värdegrund som är väl förankrad hos personalen och omsatt i verksamheten. Utifrån denna har barnen goda möjligheter till inflytande i vardagliga situationer.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Enheten saknar en gemensam pedagogisk grundsyn utifrån läroplanens syn på kunskaper och lärande som kan utgöra utgångspunkt för hur verksamheten organiseras samt för val av arbetssätt.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som vare sig är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Styrning, ledning och kvalitetsarbete*

Det ansvar som vilar på enhetschefen respektive den biträdande enhetschefen bör skriftligt dokumenteras och på lämpligt sätt delges föräldrarna.

Ansvarsfördelningen för utvecklingspedagogen och de pedagogiska ledarna bör förtydligas.

Enhetens två ledningsgrupper och deras inbördes funktion bör förtydligas.

- *Pedagogisk grundsyn*

Enheten bör fortsätta den påbörjade diskussionen om olika synsätt på barn och kunskap samt vilka konsekvenser dessa får för förhållningssätt och för verksamheten.

En gemensamt uttalad syn på kunskap och lärande bör sedan ligga till grund för förskolornas fortsatta utveckling av verksamhetens organisation och för val av arbetssätt.

Bland annat bör de pedagogiska miljöerna kompletteras och barnen bör få ökade möjligheter att utveckla sin förståelse för enkla naturvetenskapliga fenomen.

Arbetet med teman och projekt bör utvecklas i linje med detta och i högre grad utgå från ett utforskande arbetssätt.

Den pedagogiska dokumentationen bör i större utsträckning stödja de arbetssätt som beskrivs ovan genom att utvecklas så att den kan fungera som ett underlag för reflektion, planering och utvärdering.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Förskolan måste upprätta en plan mot diskriminering och kränkande behandling som lever upp till kraven i lagstiftningen, skollagen, kap. 14 a, diskrimineringslagen samt förordning 2006:1083 om barns och elevers

S

deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling.

Årsta 3, Enskede-Årsta-Vantör

Sammanfattande analys

Förskoleenheten Årsta 3 omfattar förskolor med vitt skilda lokala förutsättningar. Det gäller alltifrån vid vilken tidpunkt förskolorna startade sin verksamhet, hur den fysiska miljön är utformad till personalens utbildning och varierande erfarenhet i yrket. Inte minst relevant i sammanhanget är hur dessa faktorer förhåller sig till tidpunkten vid vilken förskolan fick en läroplan¹ och därmed förändrade krav på hur verksamheten skulle bedrivas.

Vår samlade bedömning är att verksamheten i enhetens förskolor vid tidpunkten för vår inspektion uppvisade sådana variationer och kvalitativa skillnader att läroplanens uppdrag inte uppfyllts fullt ut och på likvärdigt sätt.

Vi har samtidigt kunnat konstatera att ett omfattande förändrings- och utvecklingsarbete pågår inom enheten. I varierande grad, förskolor och arbetslag emellan, sker således en kritisk granskning av invanda rutiner och prövas nya arbetssätt. Vår bedömning att läroplanen, trots det pågående utvecklingsarbetet, inte uppfyllts helt och fullt bör emellertid ses mot bakgrund av rådande förhållanden.

Enheten har under de senaste två åren både fått en ny ledning och utökats med nya förskolor, avdelningar och annan verksamhet. Ledningsgruppen hade vid tidpunkten för vår inspektion endast varit fulltalig i ett halvår.

Vi har kunnat konstatera att ledningen under denna tid initierat förändringsarbetet och byggt upp förutsättningar i form av mötesforum, struktur för verksamhetsåret samt gemensamma underlag för verksamhetsplanering, uppföljning och utvärdering m.m. Dessa organisatoriska förutsättningar bör ytterligare förtydligas genom att uppdrag och mandat som tilldelas enskilda medarbetare definieras och med fördel formuleras skriftligt, liksom även ledningsgruppens inbördes ansvarsfördelning.

Fortsättningsvis bör förändringsarbetet enligt vår mening i högre grad inriktas mot samsyn inom enheten i fråga om verksamhetens syfte och innehåll. En formulerad, gemensam färdriktning för utvecklingsarbetet kan därvid vara till stöd, liksom även en handlingsplan på kort och på lång sikt. Den bör förankras hos alla medarbetare.

Samsynen bör förbättras om läroplanens övergripande intentioner, dvs. hur läroplanens kunskapssyn och synen på barns lärprocesser ska förstås och förverkligas i avdelningarnas dagliga verksamhet. Pedagogiska begrepp såsom temainriktat arbetssätt och barns inflytande bör gemensamt tolkas och relateras till förskolornas olika åldersgrupper. Personalgruppernas pedagogiska diskussioner bör i högre grad avse arbetssätten, dvs. *hur* verksamheten ska bedrivas, samt vilka resultat för barnens utveckling och lärande valda arbetssätt ger.

¹ 1998 (Lpfö 98)

S

Det genomgripande förändrings- och utvecklingsarbete som pågår i enhetens förskolor bör enligt vår mening kunna leda till ett systematiskt kvalitetsarbete. Den strukturella grunden är lagd och upplevs över lag som ändamålsenlig av personalen. Kompetensutvecklingsinsatser till stöd för arbetet pågår. Sammantaget borgar detta enligt vår bedömning för en fortsatt god verksamhetsutveckling.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Ledningen har utarbetat ändamålsenliga mötesformer, ett enhetligt system för målstyrning inom enheten samt administrativa rutiner som ger goda organisatoriska förutsättningar för det utvecklingsarbete som pågår.
- Enhetens förskolor bedriver ett gott arbete för att utveckla barnens kunskaper om djur och natur samt förståelse för en hållbar miljö.
- Förskoleenheten har goda rutiner för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd, som personalen är väl förtrogen med.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Enhetens kvalitetsarbete bedrivs inte på ett systematiskt sätt.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Ledning och organisation*

Den pedagogiska ledningen bör stärkas och ledningsgruppens arbets- och ansvarsfördelning bör förtydligas. Även avdelningsansvarigas uppdrag och mandat, och i synnerhet den avdelningsansvariga medarbetare som tilldelats ett särskilt uppdrag att stödja kvalitetsarbetet inom hela förskoleenheten, bör tydligt definieras. Sådana klarlägganden bör utformas skriftligt, inte minst för att underlätta utvärdering av enhetens organisation och arbetsprocesser.

Ledningen bör formulera samt förankra en gemensam färdriktning för utvecklingsarbetet. Vidare bör en handlingsplan, som klargör tidsperspektiven på kort och på lång sikt, utarbetas utifrån denna färdriktning.

- *Styrdokument och systematiskt kvalitetsarbete*

Inom enheten bör en gemensam förståelse av vad som avses med mål, arbetssätt och kriterier för måluppfyllelse samt hur dessa förhåller sig till varandra utvecklas.

För att överbrygga svårigheten med att verksamhetsplanen upprättas för ett kalenderår medan kvalitetsredovisningen avser ett verksamhetsår bör

S

klargöras hur uppföljning och utvärdering under ett verksamhetsår ska relateras till enhetens och avdelningarnas verksamhetsplaner.

Kvalitetsredovisningen bör redovisa variationer och skillnader i måluppfyllelse inom enheten samt inbegripa en redovisning av resultat från arbetet enligt enhetens plan mot diskriminering och kränkande behandling.

- *Förskolans arbetssätt*

Inom förskoleenheten bör samsynen vidareutvecklas när det gäller läroplanens kunskapssyn och synen på barns lärprocesser. I det pågående utvecklingsarbetet bör därför fördjupade diskussioner föras om centrala begrepp i läroplanen. Exempelvis bör klargöras vad som avses med ett temainriktat arbetssätt och vad som utöver valmöjligheter kan läggas in i begreppet barns inflytande.

Enhetens dokumentationsarbete bör i vissa arbetslag komma igång och i andra utvecklas så att dokumentationen i större utsträckning beskriver barnets lärprocesser. Den bör också användas för planering och utvärdering av verksamheten.

Utifrån ovan föreslagna diskussioner bör miljön inomhus vidareutvecklas. I detta sammanhang bör materialet för skapande verksamhet kompletteras för att bli mer lockande och ge fler utmaningar för barnens kreativitet, särskilt på avdelningarna för de yngre barnen. Även materialet för sortering, klassificering samt för bygg- och konstruktionslek bör kompletteras i flera av förskolorna.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- En ny plan mot diskriminering och kränkande behandling i vilken de enskilda förskolornas arbete synliggörs måste upprättas.

S

Husbygården, Rinkeby-Kista

Sammanfattande analys

Husbygårdsenheten med dess tre förskolor har under en lång tid utgjort en sammanhållen enhet. Enheten har dock under det senaste året berörts av ett minskat antal barn i förskoleåldern i närområdet. Ett antal medarbetare har blivit övertaliga och andra har förflyttats inom enheten. Även barngruppernas organisation och sammansättning har påverkats. Detta har naturligtvis förorsakat viss oro bland både personal och föräldrar.

Enhetschefen påbörjade sin anställning vid halvårsskiftet 2009. Hon har sedan dess vid två tillfällen vidtagit åtgärder som varit nödvändiga med anledning av det minskade barnunderlaget. Inspektionen har dock visat att den senast genomförda förändringen i högre grad borde ha kommunicerats till föräldrarna.

Enhetschefen har även verkat för att bygga upp en organisation med en tydlig ansvarsfördelning så att arbetsuppgifter och åtaganden fördelats inom ledningsgruppen, som utöver enhetschefen består av tre biträdande enhetschefer. I samband med detta har syftet med, och innehåll i, enhetens olika mötesforum klargjorts.

Eftersom enhetens verksamhetsplan inte fullt ut fungerar som ett styrande dokument har stor vikt lagts vid att få till stånd fungerande arbetsplaner för var och en av enhetens avdelningar. Vid tidpunkten för inspektionen betraktades också arbetet med verksamhetsplanen och kvalitetsredovisningen som en process och arbetet med arbetsplanerna och utvärderingen av dessa som en annan. Enhetens ambition är dock att inför nästa år kunna formulera en verksamhetsplan som kan vara vägledande vid upprättandet av arbetsplanerna och därmed i högre grad styrande för verksamheten. Vi ser att denna koppling styrdokumentet emellan är angelägen för att få till stånd ett systematiskt kvalitetsarbete.

Enheten har formulerat en pedagogisk plattform som beskriver den syn på barns utveckling och lärande som ska präglade verksamheten. Såväl enhetens ledning som personal är införstådda med att detta synsätt inte är tillräckligt förankrat i verksamheten och att det krävs fortsatta enhetsgemensamma diskussioner och reflektion i arbetslagen för att åstadkomma detta. Inte minst finns en medvetenhet om att detta krävs som utgångspunkt för många andra utvecklingsområden som bedrivs eller har bedrivits. Vid tidpunkten för inspektionen bedrevs exempelvis kompetensutveckling i dokumentation. I samband med detta arbete har man kommit till insikt om att det krävs en uttalad och gemensam syn på barns utveckling och lärande. Inte minst ser man att detta krävs för att kunna använda dokumentation av bland annat barns läroprocesser som utgångspunkt för reflektion samt för planering och utvärdering av verksamheten. Vi ser detta som ett angeläget utvecklingsområde.

Enheten har identifierat ytterligare ett antal utvecklingsområden. De utvecklingsområden vi rekommenderar i vår rapport sammanfaller huvudsakligen med dem som identifierats av enheten. Detta tillsammans med att de

S

personalrepresentanter vi mötte efterfrågade de diskussioner vi bedömt vara väsentliga ger enheten ett bra utgångsläge för sin fortsatta verksamhetsutveckling.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Enheten arbetar aktivt med att stödja barnens språkutveckling i såväl det svenska språket som i modersmålet. Barnen ges även goda möjligheter att utveckla skriftspråket.
- Enheten har tydliga och väl kända rutiner för att tillgodose barns behov av stöd.
- Enheten har en tydligt formulerad värdegrund som är väl känd bland personalen

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Den gemensamma pedagogiska grundsynen som formuleras i enhetens ”pedagogiska plattform” är inte tillräckligt förankrad för att kunna utgöra utgångspunkt för hur verksamheten organiseras eller för val av arbetssätt.
- Enheten har endast i begränsad utsträckning samverkat med föräldrarna om övergripande förändringar i verksamheten som direkt påverkar deras barns förskolevistelse.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Styrning, ledning och kvalitetsarbete*

Förskoleenheten bör vidareutveckla sitt system för styrning, utveckling, uppföljning och utvärdering. Enhetens verksamhetsplan bör vara vägledande för avdelningarnas arbetsplaner. Utvärderingen av såväl verksamhetsplanens åtaganden som arbetsplanerna bör utgöra grund för kvalitetsredovisningen.

Enheten bör finna lösningar så att all personal får möjlighet till enskild planeringstid utifrån verksamhetens behov.

- *Pedagogisk grundsyn*

I det fortsatta arbetet med enhetens ”pedagogiska plattform” bör enhetens syn på barn, lärande och kunskap förankras och konkretiseras utifrån läroplanen.

Dessa ställningstaganden och detta synsätt bör därefter tydligare ligga till grund för förskolornas fortsatta utveckling av verksamhetens organisation, för val av arbetssätt och komplettering av de pedagogiska miljöerna.

S

Arbetet med ett temainriktat arbetssätt bör utvecklas till ett mer utforskande arbetssätt så att det utmanar barnens lärande och i högre grad genomsyra verksamheten som helhet.

Den pedagogiska dokumentationen bör i högre grad stödja detta arbete genom att fungera som ett underlag för reflektion, planering och utvärdering.

- *Matematik och natur*

Förskolorna bör fördjupa arbetet med matematik samt i ökad utsträckning ge barnen möjlighet till förståelse för naturvetenskapliga fenomen. Diskussioner kring dessa områden bör ligga till grund för kompletteringar av material för bygg- och konstruktionslek samt för barnens möjligheter till experimenterande verksamhet.

- *Värdegrund*

Enheten bör verka för att ytterligare omsätta sin värdegrund och i det arbetet ta fram tydligare strategier för att motverka traditionella könsrollsmönster.

- *Samverkan med hemmet*

Enheten bör fullfölja sina diskussioner om vilka samverkansformer och vilket innehåll i dessa som kan vara meningsfulla och angelägna för föräldrar och verka för att sådana former kommer till stånd.

Föräldrar bör delges information som rör enhetens olika ledningsfunktioner, övergripande organisation och eventuella organisationsförändringar.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Förskolan måste upprätta en plan mot diskriminering och kränkande behandling som lever upp till kraven i lagstiftningen, skollagen, kap. 14 a, diskrimineringslagen samt förordning 2006:1083 om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling.

Qualitetspoolen Kometen, enskilt driven

Sammanfattande analys

Qualitetsförskolan Kometen är en liten förskola som ligger i Fruängen med Qualitetspoolen AB som huvudman. Den består av en avdelning och är relativt nystartad. Detta tillsammans med att barnen är små innebär att verksamheten är under uppbyggnad både vad gäller innehåll och omfattning.

Med hjälp av ramar och underlag från företaget finns en fungerande organisation. Ansvarsfördelning mellan olika roller är uttalad och det finns en tydlig mötesstruktur. Inför 2011 kommer organisation och ansvarsfördelning att förändras men även detta är tydliggjort och förankrat. För att utveckla verksamheten behöver dock personalens planeringsförutsättningar, både gemensamt och individuellt, utvecklas.

Fokus har under den första tiden, av naturliga skäl, legat på att på ett bra sätt välkomna alla barn och föräldrar. Det finns former för information och samverkan med föräldrarna som ger dem möjligheter till delaktighet och inflytande. Vi kan även konstatera att förskolan har fungerande rutiner för arbetet med barnen där vissa inslag ger dem goda möjligheter till inflytande och att ta ansvar. Personalen har ett förhållningssätt som bidrar till barnens sociala och emotionella utveckling även om arbetet med förskolans plan mot diskriminering och kränkande behandling behöver kompletteras.

Personalen har ännu inte genom diskussioner formulerat en gemensam syn på läroplanens begrepp kunskap och lärande som underlag för verksamhetens innehåll och hur den organiseras. Vi anser att detta skulle bidra till att utveckla verksamheten på flera områden; exempelvis den pedagogiska miljön, det temainriktade arbetet och den pedagogiska dokumentationen. I dessa diskussioner bör förskolan ta fram strategier för arbetet med barnens flerspråkiga utveckling och det interkulturella uppdraget.

Förskolan Kometen bedriver en uteverksamhet som ger barnen goda möjligheter att utveckla kunskaper om djur och natur, vidare har förskolan goda rutiner för att möta enskilda barns behov av stöd.

För att säkerställa den utveckling vi anser önskvärd har vi föreslagit en del förbättringar i det systematiska kvalitetsarbetet. Förskolan använder den mall och de rutiner som finns inom företaget men behöver komplettera med årliga mål och kriterier för när målen ska anses vara uppfyllda. För att förbättra utvärderingen behöver dokumentationen utvecklas så att den kan utgöra ett underlag för denna. Dessutom bör både barns och föräldrars synpunkter tas tillvara på ett mer systematiskt sätt. Utvärderingen bör resultera i utvecklingsområden som sedan bör ligga till grund för prioriterade satsningar kommande verksamhetsår..

Ledning och personal som vi mötte under inspektionen var medvetna om förskolans utvecklingsbehov. Detta tillsammans med att förskolan redan byggt upp en fungerande verksamhet ger enligt vår mening goda förutsättningar för den fortsatta utvecklingen.

S

Styrkor

Vår inspektion har visat att förskolan har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Förskolan har en tydlig, dokumenterad och väl förankrad ansvarsfördelning. Detta tillsammans med en tydlig mötesstruktur och en närvarande ledning ger goda förutsättningar för personalens delaktighet. Även förskolans höga personaltäthet ger goda förutsättningar för uppdraget.
- Förskolan bedriver ett gott arbete för att utveckla barnens kunskaper om djur och natur samt förståelse för en hållbar miljö.
- Förskolan har goda rutiner som personalen är väl förtrogen med för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd.
- Personalens förhållningssätt bidrar till barnens sociala och emotionella utveckling.
- Förskolan har skapat former för samverkan och information som ger föräldrarna goda möjligheter till delaktighet och inflytande.

Svagheter

Vår inspektion har visat att förskolan har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Förskolan saknar ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete.
- Förskolan saknar en gemensamt formulerad tolkning av läroplanens syn på kunskaper och barns lärande som utgångspunkt för hur verksamheten organiseras.
- Förskolan saknar strategier och arbetssätt för att möta barn med annat modersmål än svenska.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som vare sig är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Förskolans arbetssätt*

En samsyn bör utvecklas i arbetslaget när det gäller läroplanens kunskapssyn och synen på barns läroprocesser. Diskussioner bör föras om begrepp i läroplanen. Exempelvis bör klargöras vad som avses med ett temainriktat arbetssätt och vad som utöver valmöjligheter kan läggas in i begreppet barns inflytande.

Förskolans dokumentationsarbete bör inledas och utvecklas så att dokumentationen beskriver barnets läroprocesser. Den bör också användas för planering och utvärdering av verksamheten.

Utifrån ovan föreslagna diskussioner bör miljön inomhus vidareutvecklas. I detta sammanhang bör materialet för skapande verksamhet kompletteras för att bli mer lockande och ge fler utmaningar för barnens kreativitet. Även materialet för sortering och klassificering bör utökas.

S

Arbetslaget bör fördjupa diskussionen om alla barns språkutveckling och formulera arbetssätt för att även tillgodose språkutvecklingen hos flerspråkiga barn. I detta sammanhang kan även arbetssätt för att arbeta med förskolans interkulturella uppdrag utformas.

- *Systematiskt kvalitetsarbete*

Förskolan bör ta fram årliga mål för sitt arbete och kriterier för när målen kan anses uppfyllda. De utvecklingsområden som identifieras vid utvärdering bör tas med som mål i kommande verksamhetsplan. Kompetensutvecklingen bör tydligare kopplas till detta.

Förutsättningarna för kontinuerlig gemensam planering och för individuell planering bör få en tydligare struktur.

Dokumentationen bör utvecklas så att den blir ett användbart verktyg för utvärdering och så att barns och föräldrars synpunkter kan användas på ett mer systematiskt sätt.

- *Flerspråkighet och interkulturellt uppdrag*

Arbetslaget bör fördjupa diskussionen och formulera arbetssätt för att även tillgodose språkutvecklingen hos flerspråkiga barn. I detta sammanhang bör även arbetssätt för att arbeta med förskolans interkulturella uppdrag utformas.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Förskolan måste upprätta en ny plan mot diskriminering och kränkande behandling i vilken årliga mål utifrån en genomförd kartläggning formuleras. Arbetet med de identifierade riskfaktorerna ska årligen utvärderas. Barnens deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad och planen ska göras känd hos alla föräldrar.

Martingården, enskilt driven

Sammanfattande analys

Martingården åberopar som styrdokument för sin verksamhet såväl den nationella läroplanen för förskolan Lpfö 98 som Waldorfskolefederationens läroplan ”En väg till frihet”², vilket är givet utifrån den waldorfpedagogiska inriktning man valt. Inom ramen för denna inspektion granskas dock enbart hur väl Martingården följer nationella styrdokument samt Stockholms stads riktlinjer som gäller för enskilt drivna förskolor. Merparten av de bedömningar vi gör i rapporten och de utvecklingsområden vi föreslår ska därför relateras till den nationella läroplanen för förskolan.

Eftersom Martingårdens waldorfpedagogiska inriktning sätter en tydlig och genomgående prägel på all verksamhet i de tre förskolorna utgör dock även waldorfpedagogiken så som den uttrycks i ”En väg till frihet” till viss del en referensram till våra bedömningar. Att värdera i vad mån och med vilken kvalitet Martingården uppfyller läroplanen för förskolan handlar för inspektionens del därmed egentligen om att granska hur pedagogerna tolkat den nationella läroplanens intentioner och grundläggande synsätt och omsatt dessa i den av waldorfpedagogik präglade dagliga verksamheten.

Vid tidpunkten för vår inspektion återspeglar Martingårdens verksamhetsplan och verksamhetsberättelse samt andra interna styr- och måldokument i väsentliga delar hur förskolorna arbetar enligt waldorfpedagogiska grundprinciper utan att klarlägganden görs hur dessa ska relateras till läroplanens grundläggande synsätt.

Inspektionen visar att Martingårdens waldorfpedagogiska inriktning tillsammans med pedagogernas starka engagemang skapar en välkomnande och trygg miljö. God omsorg, en fysisk miljö som ska stimulera barnens lek och utveckling av sin fantasi framstår som väsentliga delar i verksamheten. Det framgår emellertid att också waldorfpedagogiska grundprinciper i viss mån tolkas och omsätts på olika sätt av pedagogerna.

Inspektionen påvisar likväl även utvecklingsbehov inom flera av den nationella läroplanens målområden. Enligt vår bedömning kan dock utvecklingsbehov inom enskilda målområden till stor del härledas till att de båda läroplaner som Martingården eftersträvar att följa utgår från skilda synsätt i fråga om synen på barns utveckling och lärande.

Dessa grundläggande skillnader läroplanerna emellan och de konsekvenser de får för arbets- och förhållningssätt i verksamheten bör enligt vår mening ytterligare analyseras av Martingårdens pedagoger. Av våra olika intervjuer framgick att fördjupade diskussioner om förskolans läroplan Lpfö 98 ska genomföras inför att den reviderade läroplanen träder i kraft vid halvårsskiftet 2011. Vi ser denna insats som en god väg mot den samsyn som

² Målbeskrivning och läroplan för waldorfpedagogiken – förskola, grundskola, gymnasium och fritidshem. Åldern 1-19 år. Utgiven i samarbete med Waldorfskolefederationen och Riksföreningen Waldorfförskolornas samråd.

S

måste finnas i all förskoleverksamhet i fråga om den nationella läroplanens kunskapssyn och synen på barns lärprocesser.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Martingården har ändamålsenliga mötesforum och pedagogerna ges goda möjligheter till planering.
- Förskolorna har välfungerande rutiner för information till hemmen och goda former för samverkan med barnens familjer.
- Martingården ger varje barn goda förutsättningar att utveckla förståelse för sin egen delaktighet i naturens kretslopp.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Martingårdens verksamhetsplan och verksamhetsberättelse återspeglar inte hur förskolorna arbetar utifrån förskolans läroplan Lpfö 98.
- Läroplanen Lpfö 98 har inte varit utgångspunkt för en gemensam diskussion om synen på kunskap, utveckling och lärande och har därför heller inte legat till grund för förskolornas arbetssätt.
- Checklistor som används för bedömning av enskilda barns förmågor och beteenden saknar förankring i läroplanens syn på kunskap och barns lärande.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Styrdokument och systematiskt kvalitetsarbete*

Martingården bör utveckla sitt systematiska kvalitetsarbete. Uppföljning och utvärdering av måluppfyllelse och kvalitet bör redovisa om och hur väl verksamheten uppfyller den nationella läroplanen för förskolan.

För att så ska kunna ske bör Martingårdens verksamhetsplan vidareutvecklas så att den med utgångspunkt i läroplanen Lpfö 98 fastställer mål för det aktuella läsåret. Även övriga styr- och måldokument bör revideras på motsvarande sätt. Verksamhetsberättelsen bör redovisa måluppfyllelsen av läroplanen Lpfö 98 under det aktuella läsåret samt ange eventuella utvecklingsområden.

För att Martingården ska kunna bedöma måluppfyllelsen, dvs. analysera och bedöma hur väl valda arbetssätt lett till resultat i förhållande till målen, bör kriterier i bemärkelsen förtydligande målbeskrivningar utarbetas.

S

- *Kunskaper, utveckling och lärande*

Martingårdens personal bör ges möjlighet att förstå och gemensamt tolka läroplanen, Lpfö 98, i synnerhet det övergripande avsnittet om förskolans uppdrag i vilket kunskapssynen och synen på barns lärande beskrivs.

Utifrån en gemensam förståelse av läroplanens intentioner bör verksamheten granskas så att den motsvarar de krav som fastställs i läroplanen, Lpfö 98.

Arbetssätten bör vidareutvecklas mot mer utforskande förhållningssätt. Det bör föras en diskussion om vad barns inflytande kan innebära och hur man kan inbegripa barnens egna tankar och frågor för att möjliggöra större utmaningar och göra dem mer delaktiga i det egna lärandet.

Martingården bör analysera utifrån vilken syn på barns utveckling och lärande som ett barns stödbehov bedöms och vilka konsekvenser detta får för den verksamhet som bedrivs för att tillgodose dessa.

- *Samverkan med skolverksamheter*

Martingården bör utifrån läroplanens syn på kunskap och på barns läroprocesser granska de checklistor för bedömning av skolmognad som används på begäran av Martinskolan.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Förskolan måste upprätta en plan mot diskriminering och kränkande behandling som lever upp till kraven i lagstiftningen, skollagen, kap. 14 a, diskrimineringslagen samt förordning 2006:1083 om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling

Qvalitetspoolen Satelliten, enskilt driven

Sammanfattande analys

Qvalitetsförskolan Satelliten är en mindre förskola med två avdelningar som ligger i närheten av Odenplan. Verksamheten drevs tidigare av Gustav Vasa församling men har sedan höstterminen 2009 Qvalitetspoolen AB som huvudman. Bytet av huvudman innebar att verksamhetens innehåll förändrades vilket ledde till att några föräldrar valde att låta sina barn sluta på förskolan och så småningom även till att samtlig personal slutade.

Vid tidpunkten för inspektionen präglades förskolan av den personalomsättning som varit. Den ansvariga samordnaren var ny på sitt uppdrag från september och för att det skulle finnas ordinarie personal på båda avdelningarna stationerades de i augusti anställda barnskötarna på var sin avdelning. De har därefter gemensamt tagit sig an verksamheten inklusive inskolning av nya barn och familjer tillsammans med vikarier från Qvalitetspoolen fram till november. Då började ytterligare två fast anställda; en förskollärare och en barnskötare.

Den uppkomna situationen har av naturliga skäl påverkat verksamhetens alla delar. Detta blir också tydligt i våra bedömningar även om vi kan konstatera att man lyckats hantera den uppkomna situationen på ett tillfredställande sätt; det finns en verksamhet med fungerande rutiner och trygga barngrupper på grund av personalens medvetna förhållningssätt, den dagliga dialogen med föräldrarna fungerar bra liksom ansvarsfördelning och övergripande mötesstruktur för personalen.

Förskolan har dock oberoende av detta mycket att utveckla. Den nya personalgruppen har ännu inte diskuterat fram en gemensam syn på läroplanens begrepp kunskap och lärande som underlag för verksamhetens innehåll och hur den organiseras. Vi anser att detta skulle bidra till att utveckla verksamheten på flera områden; exempelvis den pedagogiska miljön, det temainriktade arbetet, den pedagogiska dokumentationen och barnens inflytande. I dessa diskussioner bör förskolan även ta fram strategier för arbetet med barnens flerspråkiga utveckling och det interkulturella uppdraget.

Förskolan bör omsätta de ambitioner som finns på flera områden. Informationen till föräldrarna bör förutom den dagliga verksamheten innefatta verksamheten som helhet och utvecklingssamtalen bör inledas. Även om personalen har ett bra förhållningssätt som bidrar till barnens sociala och emotionella utveckling måste förskolan i enlighet med de aktuella lagarnas krav ta fram en plan mot diskriminering och kränkande behandling.

För att säkerställa den utveckling vi menar är nödvändig anser vi att förskolan kommer att ha nytta av de mallar och rutiner som finns inom företaget. När man bygger upp sitt systematiska kvalitetsarbete är det dock viktigt att det finns årliga mål och kriterier för när dessa ska anses vara uppfyllda. Som underlag för utvärderingen behövs dokumentation och både barns och föräldrars synpunkter bör tas tillvara på ett mer systematiskt sätt. Utvärderingen bör resultera i

S

utvecklingsområden som sedan bör ligga till grund för prioriterade satsningar kommande verksamhetsår.

Ledning och personal som vi mötte under inspektionen var medvetna om förskolans situation och utvecklingsbehov, vilket lett till att mycket av det beskrivna utvecklingsarbetet redan påbörjats. Detta tillsammans med att ordinarie personal nu finns på plats ger goda förutsättningar för den fortsatta utvecklingen.

Styrkor

Vår inspektion har visat att förskolan har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Förskolan har en tydlig, dokumenterad och väl förankrad ansvarsfördelning.
- Förskolan ger föräldrar god daglig information om verksamheten och de enskilda barnen.

Svagheter

Vår inspektion har visat att förskolan har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Förskolan saknar en gemensam pedagogisk grundsyn utifrån läroplanens syn på kunskaper och lärande som kan utgöra utgångspunkt för hur verksamheten organiseras samt för val av arbetssätt.
- Förskolan saknar ett systematiskt kvalitetsarbete.
- Förskolan saknar rutiner för hur samverkan ska ske med grundskolans verksamheter inför barnens övergång till förskoleklass och fritidshem.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Förskolans arbetssätt*

Arbetslagen bör diskutera läroplanens många begrepp och utifrån dessa diskussioner utveckla en gemensam hållning när det gäller läroplanens kunskapssyn och synen på barns lärprocesser. Exempelvis bör klargöras vad som avses med ett temainriktat arbetssätt och vad som utöver valmöjligheter kan läggas in i begreppet barns inflytande.

Förskolan bör fullfölja sin ambition att dokumentationen ska beskriva barnens lärande samt använda den för planering och utvärdering.

Utifrån ovan föreslagna diskussioner bör miljön inomhus vidareutvecklas och göras mer tillgänglig. I detta sammanhang bör materialet för skapande verksamhet utökas i mängd och variation för att bli mer lockande och ge fler utmaningar för barnens kreativitet. Materialet för bygg- och konstruktionslek bör utökas och material för sortering och klassificering bör tillföras.

Arbetslaget bör fördjupa diskussionen om alla barns språkutveckling och formulera arbetssätt för att även tillgodose språkutvecklingen hos

S

flerspråkiga barn. I detta sammanhang kan även arbetssätt för att arbeta med förskolans interkulturella uppdrag utformas.

Förskolan bör till föräldrarna kommunicera de övergripande mål för verksamheten som dessa diskussioner leder fram till.

- *Systematiskt kvalitetsarbete*

Förskolan bör ta fram årliga mål för sitt arbete och kriterier för när målen kan anses uppfyllda. De utvecklingsområden som identifieras vid utvärdering bör tas med som mål i kommande verksamhetsplan. Kompetensutvecklingen bör tydligare kopplas till detta.

Förutsättningarna för kontinuerlig gemensam planering och för individuell planering bör få en tydligare struktur.

Dokumentationen bör utvecklas så att den blir ett användbart verktyg för utvärdering samt att barns och föräldrars synpunkter bör användas på ett mer systematiskt sätt.

- *Samverkan med skolans verksamheter*

Förskolan bör ta fram strategier för samverkan med skolans verksamheter inför barnens övergång till förskoleklass och fritidshem.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

En plan mot diskriminering och kränkande behandling måste upprättas i vilken en översikt över åtgärder som är grundade på en årlig kartläggning och som bedömts som nödvändiga för att förhindra diskriminering och kränkande behandling i förskolan framgår. Barnens deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad och planen ska göras känd hos alla föräldrar.

- *Verksamhetsplan*

Förskolan saknar en formulerad verksamhetsplan på det sätt som krävs i Stockholms stads riktlinjer för enskilt driven och fristående verksamhet.

S

Qualitetsförskolan Stora Essingens Montessori, enskilt driven

Sammanfattande analys

Bytet av huvudman och omsättningen av personal har lett till att utvecklingen av verksamheten avstannat i avvaktan på att den nya organisationen ska implementeras och ordinarie personal ska komma på plats. Detta påverkar förskolans verksamhet på flera områden.

Förskolan har en tydlig montessoriinriktning som präglar såväl val av material som arbetssätt och aktiviteter. Detta ger en tydlig struktur för verksamheten. Samtidigt har personalgruppen ännu inte diskuterat fram en gemensam syn på läroplanens begrepp kunskap och lärande samt hur detta kan tillämpas genom montessoripedagogiken och Qualitetspoolens begrepp grundverksamhet. Vi föreslår att sådana diskussioner inleds så att de gemensamma ställningstagandena kan ligga till grund för verksamhetens innehåll och organisation. Sådana diskussioner skulle bidra till att utveckla verksamheten på flera områden; exempelvis den pedagogiska miljön, det temainriktade arbetet i form av så kallat forskningsarbete, den pedagogiska dokumentationen och barnens inflytande. I dessa diskussioner bör förskolan även ta fram strategier för arbetet med barnens flerspråkiga utveckling.

Redan i dagsläget genomförs ett gott arbete avseende barnens omvärldsorientering och det finns även ett medvetet arbete kring barnens språkliga och matematiska utveckling. Att förskolan formulerat en tydlig värdegrund ger goda förutsättningar för arbetet med att utveckla barnens sociala och emotionella förmåga. Däremot har inte detta arbete formaliserats i en plan mot diskriminering och kränkande behandling, något som enligt lag krävs av alla förskolor.

Den rådande situationen med en ny huvudman och stor personalomsättning har skapat oro och stort behov av information i föräldragruppen. Förskolan har arbetat aktivt för att möta detta men inte lyckats fullt ut. Detta intensifierade arbete bör fortsätta till dess att läget blivit mer stabilt på förskolan. Parallellt bör förskolans plan för de ordinarie samverksansformerna omsättas.

För att säkerställa den utveckling vi menar är nödvändig anser vi att förskolan kommer att ha nytta av de mallar och rutiner som finns inom företaget. När man bygger upp sitt systematiska kvalitetsarbete är det dock viktigt att det finns årliga mål och kriterier för när dessa ska anses vara uppfyllda. Som underlag för utvärdering behövs dokumentation och både barns och föräldrars synpunkter bör tas tillvara på ett mer systematiskt sätt. Utvärderingar bör resultera i utvecklingsområden som sedan bör ligga till grund för prioriterade satsningar kommande verksamhetsår.

Ledning och personal som vi mötte under inspektionen var medvetna om förskolans situation och utvecklingsbehov vilket lett till att delar av det beskrivna utvecklingsarbetet redan påbörjats. Detta tillsammans med att samordnare och ordinarie personal nu till stor del finns på plats ger goda förutsättningar för den fortsatta utvecklingen.

S

Styrkor

Vår inspektion har visat att förskolan har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Förskolan har en tydlig, dokumenterad och förankrad ansvarsfördelning.
- Personalens förhållningssätt och förskolans goda tillgång till omvärldsorienterande material ger barnen goda förutsättningar att få kunskaper om världen utanför förskolan.
- Förskolans ordinarie personal har i diskussioner formulerat en värdegrund som finns tydligt dokumenterad.

Svagheter

Vår inspektion har visat att förskolan har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Förskolan saknar ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete.
- Förskolan saknar strategier för arbetet med barns flerspråkiga utveckling.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Förskolans arbetssätt*

Som utgångspunkt för verksamhetens innehåll och för hur verksamheten organiseras bör arbetslagen diskutera fram en gemensam syn på läroplanens begrepp kunskap och lärande samt hur detta kan tillämpas genom montessoripedagogiken och Qvalitetspoolens begrepp grundverksamhet.

Förskolan bör i samband med detta även diskutera begreppet forskningsarbete i relation till läroplanens begrepp temainriktat arbetssätt och hur detta arbetssätt kan utövas.

Förskolan bör fullfölja sin ambition att inleda arbetet med dokumentationen som ska beskriva barnens lärande och använda den för planering och utvärdering.

Materialet för skapande verksamhet bör utökas i mängd, variation och tillgänglighet för att bli mer lockande och ge fler utmaningar för barnens kreativitet. Materialet för bygg- och konstruktionslek bör utökas liksom material för barnens rollek.

Arbetslaget bör fördjupa diskussionen om alla barns språkutveckling och formulera arbetssätt för att även tillgodose språkutvecklingen hos flerspråkiga barn.

- *Systematiskt kvalitetsarbete*

Förskolan bör ta fram årliga mål för sitt arbete och kriterier för när målen kan anses uppfyllda. De utvecklingsområden som identifieras vid

S

utvärdering bör tas med som mål i kommande verksamhetsplan. Kompetensutvecklingen bör tydligare kopplas till detta.

Förutsättningarna för kontinuerlig gemensam planering och för individuell planering bör få en tydligare struktur.

Dokumentationen bör utvecklas så att den blir ett användbart verktyg för utvärdering. Även barns och föräldrars synpunkter bör användas på ett mer systematiskt sätt.

- *Föräldrasamverkan*

Förskolan bör fortsätta sina ansträngningar för att möta föräldrarnas stora behov av information och samverkan till dess att läget i verksamheten stabiliserats. Vidare bör den ordinarie planeringen för de olika samverkansformerna, som exempelvis utvecklingssamtal, genomföras.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

En plan mot diskriminering och kränkande behandling måste upprättas i vilken en översikt över åtgärder som är grundade på en årlig kartläggning och som bedömts som nödvändiga för att förhindra diskriminering och kränkande behandling i förskolan framgår. Barnens deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad och planen ska göras känd hos alla föräldrar.

Ellen Key, enskilt driven

Sammanfattande analys

Förskolan Lilla Ellen Key anger att verksamheten följer såväl den nationella läroplanen för förskolan Lpfö 98 som Waldorfskolefederationens läroplan ”En väg till frihet”³. Av förskolans egna styrdokument framgår att avsikten är att tillämpa och förena dessa båda läroplaner. I dessa styrdokument följer beskrivningarna av den egna verksamheten den nationella läroplanens områdesindelning samtidigt som det anges att ”målet är att arbeta efter de riktlinjer som framforskats av Rudolf Steiner, vilka har sin grund i den antroposofiska människobilden”.

Av de båda läroplanerna är det emellertid endast den nationella läroplanen Lpfö 98 som utgör grund för vår inspektion och våra bedömningar i denna rapport. Därtill används Stockholms stads riktlinjer⁴ för enskilt driven verksamhet som grund för inspektionen och dess bedömningar. Vi har därför inte inom ramen för denna inspektion kunnat göra någon mer ingående analys av den antroposofiska människobilden så som den uttrycks i Waldorfskolefederationens läroplan ”En väg till frihet”. Likväl har vi behövt förhålla oss till det synsätt den präglas av för att se om förskolans tillämpning av detta är förenligt med läroplanen Lpfö 98.

I Waldorfskolefederationens läroplan ”En väg till frihet” uttrycks att ”människan utvecklas enligt lagbundenheter i såväl kroppslig som själslig och andlig bemärkelse”. Denna läroplan anger att olika innehåll hela tiden ska knyta an till och spegla barnets och elevens inre utveckling i de olika åldrarna. Vid tidpunkten för vår inspektion återspeglar Lilla Ellen Keys verksamhetsplan och verksamhetsberättelse samt andra interna styr- och måldokument i huvudsak hur förskolorna arbetar enligt dessa waldorfpedagogiska grundprinciper, dock utan att dessa relateras till den nationella läroplanens grundläggande synsätt. Det framgår inte heller hur förskolans arbetssätt förhåller sig till olika strävansmål som anges i läroplanen.

Inspektionen har visat att verksamheten vid Lilla Ellen Key bedrivs med stort engagemang. Pedagogerna har skapat en trygg miljö präglad av god omsorg och ett gott bemötande av föräldrar och barn. Den fysiska miljön, såväl utomhus som inomhus, är på olika sätt utformad så att den lockar till lek och kan stimulera barnens utveckling av sin fantasi och kreativa förmåga.

Inspektionen har dock också visat att synen på barnets utveckling i lagbundenheter sätter sin prägel på verksamheten och på pedagogernas förhållningssätt gentemot barnen. Detta är på intet sätt anmärkningsvärt med tanke på att verksamheten vilar på Rudolf Steiners människokunskap. Detta synsätt och dessa grundläggande

³ Målbeskrivning och läroplan för waldorfpedagogiken – förskola, grundskola, gymnasium och fritidshem. Åldern 1-19 år. Utgiven i samarbete med Waldorfskolefederationen och Riksföreningen Waldorfförskolornas samråd.

⁴ Riktlinjer för godkännande och rätt till bidrag för enskild förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg. Riktlinjerna är antagna av utbildningsnämnden den 12 juni 2008 och därefter omarbetade med hänsyn till nya bestämmelser den 1 juli 2009.

S

principer måste dock ses i förhållande till den syn på barns utveckling och lärande som utgör grund för förskolans läroplan Lpfö 98.

Inspektionen påvisar utvecklingsbehov inom flera av den nationella läroplanens målområden. Dessa kan dock till stor del härledas till att de båda läroplaner som Lilla Ellen Key eftersträvar att följa utgår från skilda synsätt i fråga om synen på barns utveckling och lärande. Dessa grundläggande skillnader läroplanerna emellan och de konsekvenser de får för arbets- och förhållningssätt i verksamheten bör enligt vår mening ytterligare analyseras av Lilla Ellen Key. Vi ser detta som ett centralt utvecklingsområde inte minst då det av inspektionen framgått att fördjupade diskussioner påbörjats om den reviderade nationella läroplanen som träder i kraft vid halvårsskiftet 2011. Vi ser denna insats som en god väg mot den samsyn som måste finnas i all förskoleverksamhet i fråga om den nationella läroplanens kunskapssyn och synen på barns lärprocesser.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Förskolan Lilla Ellen Key har ändamålsenliga mötesforum och pedagogerna ges goda möjligheter till planering.
- Förskolan har välfungerande rutiner för information till hemmen och goda former för samverkan med barnens familjer.
- Förskolan ger barnen goda förutsättningar att utveckla förståelse för naturen och kunnande om växter och djur.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Förskolans interna måldokument tydliggör inte hur verksamheten arbetar utifrån läroplan Lpfö 98 och främjar därigenom inte ett systematiskt kvalitetsarbete i riktning mot de nationella målen för verksamheten.
- Läroplanen Lpfö 98 har inte varit utgångspunkt för en gemensam diskussion om synen på kunskap, utveckling och lärande och har därför heller inte legat till grund för förskolans arbetssätt

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Ledning och organisation*

Ledningsstrukturen och ansvarsfördelningen vid förskolan Lilla Ellen Key bör förtydligas. Förskolan bör därvid klargöra den verksamhetsansvarigas uppdrag som pedagogisk ledare för förskolan.

Förskolan bör dokumentera beslut som i olika mötesforum fattas i frågor som gäller verksamheten.

S

Förskolan bör på hemsidan eller på annat sätt lämna tydlig information till föräldrar om Stockholms stads ramtider för förskoleverksamhet samt vad som i övrigt gäller för öppethållande. Förskolan bör också ha beredskap för att kontinuerligt kunna anpassa verksamheten till föräldrars förändrade behov av omsorg för sina barn.

- *Styrdokument och systematiskt kvalitetsarbete*

Förskolan Lilla Ellen Key bör utveckla sitt systematiska kvalitetsarbete. Uppföljning och utvärdering av måluppfyllelse och kvalitet bör redovisa om och hur väl verksamheten uppfyller läroplanen Lpfö 98.

För att så ska kunna ske bör förskolans verksamhetsplan vidareutvecklas så att den med utgångspunkt i läroplanen Lpfö 98 fastställer mål för det aktuella läsåret. Även övriga interna måldokument och planeringar bör revideras på motsvarande sätt. Verksamhetsberättelsen bör redovisa måluppfyllelsen av läroplanen Lpfö 98 under det aktuella läsåret samt ange eventuella utvecklingsområden.

För att förskolan ska kunna bedöma måluppfyllelsen, dvs. analysera och bedöma hur väl valda arbetssätt lett till resultat i förhållande till målen, bör kriterier i bemärkelsen förtydligande målbeskrivningar utarbetas.

- *Kunskaper, utveckling och lärande*

Förskolan Lilla Ellen Keys personal bör ges möjlighet att förstå och gemensamt tolka läroplanen Lpfö 98, i synnerhet det övergripande avsnittet om förskolans uppdrag i vilket kunskapssynen och synen på barns lärande beskrivs.

Underlaget för ”barnbeskrivningarna” bör ses över så att det överensstämmer med det synsätt som präglar läroplanen Lpfö 98.

Utifrån en gemensam förståelse av läroplanens intentioner bör pedagogerna granska verksamheten så att den motsvarar de krav som fastställs i läroplanen Lpfö 98.

Arbetssättet bör vidareutvecklas så att det präglas av ett mer utforskande förhållningssätt. Det bör föras en diskussion om vad barns inflytande kan innebära och hur man kan inbegripa barnens egna tankar och frågor för att möjliggöra större utmaningar och göra dem mer delaktiga i det egna lärandet.

Verksamheten bör organiseras på ett sätt som bidrar till att såväl barns flerspråkighet som kulturella identitet utvecklas och så att barnen får inblick i olika kulturer.

- *Samverkan med skolverksamheter*

Förskolan bör utarbeta rutiner för barnens övergång till grundskolor med vilka förskolan inte har ett idémässigt och pedagogiskt samband.

S

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Förskolan måste upprätta en plan mot diskriminering och kränkande behandling som lever upp till kraven i lagstiftningen, skollagen, kap. 14 a, diskrimineringslagen samt förordning 2006:1083 om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling

Mitt i City, Norrmalm

Sammanfattande analys

Vi har mött en enhet som under de fyra år förskolorna arbetat tillsammans fått ägna mycket tid och kraft till att bedriva verksamhet samtidigt som lokalerna byggts om eller renoverats.

Ledningen beskrev för oss att energi därutöver ägnats åt att bygga upp en stabil och fungerande organisation där fokus varit att de fyra förskolorna ska arbeta tillsammans som en enhet. Vi kan nu i vår inspektion konstatera att detta arbete varit lyckosamt. Ansvarsfördelning och roller är tydliga liksom att möten och kompetensutveckling bidrar till delaktighet och verksamhetsutveckling. Cheferna utövar ett pedagogiskt ledarskap och intern kompetens utnyttjas på ett bra sätt. Personalen uttrycker stolthet över sitt arbete, förtroende för ledningen och ambitioner för att vidareutveckla verksamheten.

Trots att mycket kraft ägnats åt lokaler och organisation ser vi att barnen erbjuds en varierad verksamhet. Det finns en ambition att väva samman barnens lärande i meningsfulla sammanhang genom att stora delar av den organiserade verksamheten bedrivs i projektgrupper utifrån barnens intressen och med ett syfte att arbeta utforskande samt att utmana barnen i deras lärande.

För att möjliggöra detta har förskolorna arbetat medvetet med den pedagogiska miljön vilket resulterat i att barnen har tillgång till ett stort utbud av material som är både tillgängligt och tydligt strukturerat. Verksamheten på förskolorna synliggörs genom dokumentation som även till viss del används i arbetet med barnen och för uppföljning och utvärdering. Samtidigt har förskolornas sätt att organisera barngrupperna och personalens samarbete kommit att bli olika.

Det finns en tydlig och väl fungerande arbetsgång för att möta enskilda barns behov, fungerande former för samverkan och information till föräldrarna samt ett aktivt arbete med återvinning och sopsortering. Men framförallt bedriver enheten ett föredömligt arbete för att stödja de flerspråkiga barnens språkutveckling.

För att vidareutveckla den i grunden välfungerande verksamheten föreslår vi att enheten ska ägna tid till grundläggande diskussioner för att tydliggöra sina ställningstaganden utifrån läroplanens begrepp och intentioner. Det menar vi kan ge stöd för val av arbetssätt och även bland annat de ambitioner som finns kring att fördjupa det temainriktade arbetet i projekt, öka barnens inflytande samt förtydliga arbetet med att motverka traditionella könsrollsmönster. Det kan dessutom bidra till medvetna ställningstaganden för organisation av barngrupper och personalens samarbete.

Enheten har ett ambitiöst system för sitt kvalitetsarbete och det bedrivs med delaktighet. Samtidigt bedömer vi att enheten behöver ta fram kriterier för sina mål och åtaganden för att kvalitetsarbetet ska bli det verktyg för verksamhetsutveckling som man eftersträvar. I detta arbete, och utifrån värdegrundsdiskussionen, behöver även planen mot diskriminering och kränkande behandling omarbetas.

S

Föredömligt

De punkter som nämns under denna rubrik har så god kvalitet att de kan tjäna som föredöme för andra enheter:

- *Flerspråkighet*

Enheten genomför systematiskt kartläggningar av den språkliga miljön kring alla barn och i förekommande fall förs diskussioner med föräldrarna om hur barnens flerspråkliga utveckling bäst kan stödjas. Föräldrarna uppmanas att använda sina modersmål hemma men även på förskolorna. De olika språk som finns i barngrupperna är synliga i miljön på förskolorna och hörbara i det vardagliga arbetet. Personalens kompetenser på olika språk används medvetet inom hela enheten samtidigt som all personal anstränger sig för att ta till sig ord och fraser på aktuella språk. Barnen ingår där det är möjligt i lekgrupper inom enheten där de regelbundet får tillfälle att leka och delta i aktiviteter på sitt modersmål tillsammans med andra barn. Inom enheten finns även hög egen kompetens kring barns flerspråkiga utveckling och arbetssättet uppskattades av de föräldrar inspektionen samtalade med.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Enhetens ledning utövar ett pedagogiskt ledarskap som bidrar till verksamhetens utveckling.
- Inom enheten finns en tydlig ansvarsfördelning och en väl fungerande mötesstruktur som bidrar till delaktighet för personalen även kring formulerande av mål och utvärdering av verksamheten. Intern kompetens tas tillvara på ett aktivt sätt för att utveckla verksamheten.
- Enhetens system för kvalitetsarbetet och den delaktighet med vilket arbetet bedrivs ger goda förutsättningar för att utveckla verksamheten.
- Enhetens temainriktade arbetssätt i form av projekt ger goda förutsättningar för att barnens lärande ska bli meningsfullt och sammanhängande.
- Förskolorna synliggör sin verksamhet genom dokumentation och denna används även till viss del i arbetet med barnen samt för planering, uppföljning och utvärdering.
- De pedagogiska miljöerna på förskolorna är genomtänkta med en tydlig struktur och ett varierat material som är tillgängligt för barnen.
- Enheten arbetar systematiskt med sopsortering och återvinning, ett arbete där även barnen deltar aktivt.
- Enheten har en tydligt formulerad och väl förankrad arbetsgång för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd. Enheten har organiserat eget stöd för det här arbetet, har egen specialpedagogisk kompetens och tillgång till extern handledning.

S

- Enheten erbjuder föräldrarna varierade former för samverkan och information på många sätt och i olika sammanhang vilket i de flesta fall ger föräldrarna goda möjligheter till insyn och delaktighet.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Enheten har inte konkretiserat läroplanens begrepp kunskap och barns lärande som grund för val av arbetssätt.
- Enheten saknar gemensamma strategier för att förbereda barnen för ett liv i ett allt mer internationaliserat samhälle samt utveckla deras och respekt för olika kulturer.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som vare sig är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Förskolans arbetssätt*

Inom enheten bör gemensamma diskussioner föras kring läroplanens begrepp kunskap och lärande. Detta bör därefter ligga till grund för val av hur arbetet organiseras, för val av arbetssätt och för fortsatt verksamhetsutveckling.

Dessa diskussioner bör exempelvis utgöra utgångspunkt för arbetet med att fördjupa det utforskande arbetet i projekt samt användningen av den pedagogiska dokumentationen. Vi anser även att arbetet med att vidareutveckla barnens matematiska tänkande och förståelse för naturvetenskapliga fenomen skulle gagnas av detta.

Enhetens goda arbete med språkutveckling för de flerspråkiga barnen bör utökas till att även omfatta strategier för att förbereda barnen för ett liv i ett allt mer internationaliserat samhälle samt utveckla deras och respekt för olika kulturer.

- *Kvalitetsarbete*

För att tydligare kunna visa på resultat av arbetet på förskolorna, och därmed få större nytta av sitt kvalitetsarbete, bör enheten ta fram kriterier för måluppfyllelse för sina åtaganden och eventuella andra mål i verksamheten.

I utvärderingen av enhetens arbete bör det synliggöras vilka skillnader som finns mellan förskolorna i förutsättningar och resultat för att bättre kunna prioritera stöd och utvecklingsåtgärder. Vidare bör resultatet av arbetet mot diskriminering och kränkande behandling tydliggöras.

S

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Förskolan måste upprätta en årlig plan mot diskriminering och kränkande behandling som lever upp till alla kraven i lagstiftningen, skollagen, kap. 14 a samt diskrimineringslagen. Planen ska bygga på en kartläggning av risker på varje enskild förskola och också beskriva vilka åtgärder som kommer att genomföras under det kommande året. Barnen ska vara delaktiga i arbetet och planen ska göras känd hos föräldrarna.

Herrängen, Älvsjö

Sammanfattande analys

Förskolenheten Herrängen/Långbro tillkom som enhet i början av år 2008. Enhetens förskolor har tidigare ingått i andra enheter inom stadsdelen. I april månad 2010 anställdes den förskolechef som tjänstgjorde vid tiden för inspektionen. Under det knappa år hon verkat som chef för enheten har ett antal utvecklingsområden identifierats. Förskolechefen har också strävat efter att bygga upp en organisation med olika stödjande funktioner och processer. Så har exempelvis en utvecklingsgrupp etablerats i syfte att bidra till pedagogers delaktighet i ett enhetsövergripande utvecklingsarbete. Det finns också en avsikt att utse avdelningsansvariga. En årsplan ska upprättas med enhetsgemensamma och återkommande aktiviteter. För att underlätta för planering, uppföljning och utvärdering ska ett underlag utformas.

De organisatoriska insatser och de stödjande funktioner som förskolechefen haft som mål att inrätta har ännu inte förverkligats och tydliggjorts så att exempelvis det ansvar som vilar på utvecklingsgruppen och avdelningsansvariga står klart för alla och envar. Vi finner av den anledningen att det är angeläget att tydliggöra organisatoriska förutsättningar tillika med nya uppdrag och funktioner samt dessas förväntade uppdrag och ansvar.

Under år 2010 har en förändrings- och utvecklingsprocess inletts som enheten upplever sig ännu stå i början av. Vi fick på många sätt ta del av pedagogers förväntningar på den utveckling och de förändringar som inletts och allmänt beskrevs att förskoleenheten befinner sig i ett läge som ses som en intensiv period av om- och nystart.

Under den förhållandevis korta tid som förskolechefen varit anställd har tillsammans med övriga anställda många utvecklingsområden identifierats och detta ser vi som ett tecken på utvecklingsvilja. Det finns bland annat en allmänt hög ambition att utveckla den pedagogiska miljön och arbetet med detta hade påbörjats vid tiden för vår inspektion. Vi har erfarit att flera andra utvecklingsområden i någon mån påbörjats. Det finns av den anledningen en stark önskan i personalgrupperna att föra pedagogiska diskussioner som grund för verksamhetsutveckling och då inte minst om den syn på barns utveckling och lärande som präglar läroplanen hur den kan omsättas i verksamheten. Enhetens insatser för att utveckla verksamheten bör enligt vår bedömning tydligare inriktas på läroplanen, dess syn på kunskap och lärande samt hur centrala begrepp ska tolkas. En fördjupad förståelse och gemensam tolkning av läroplanen kommer enligt vår bedömning att gagna arbetet med de utvecklingsområden som vi rekommenderar och som enheten till stor del även själv identifierat.

Ett gediget utvecklingsarbete tar tid. Eftersom förskoleenheten har påbörjat och avser att påbörja många och omfattande utvecklingsområden, är det enligt vår bedömning viktigt att ledningen väljer ut de mest angelägna av dessa och formulerar en enhetsövergripande färdriktning vari processens syfte och mål klargörs. Detta innebär bland annat att verksamhetsplanen och

S

kvalitetsredovisningen bör utformas så att de synliggör och underlättar det fortsatta arbetet och utvärderingen av densamma. Ett sådant välstrukturerat och kontinuerligt dokumenterat utvecklingsarbete skulle säkerställa att enhetens kvalitetsarbete bedrivs systematiskt.

Under vår inspektion har med all tydlighet framgått att både föräldrar och personal upplever att den pågående förändringsprocessen redan satt många positiva spår i verksamheten och det finns en stor tillförsikt inför det fortsatta utvecklingsarbetet.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat denna:

- Förskolorna bedriver ett gott arbete för att utveckla barnens kunskaper om djur och natur.

Förskolechefen för Herrängen/Långbro förskoleenhet har sedan hon tillträdde tjänsten i april 2010 initierat en omfattande förändringsprocess i syfte att utveckla den pedagogiska verksamheten inom enheten och ett stort antal utvecklingsområden har identifierats. Att lyfta fram enskilda styrkor i starten av den förändringsprocess som för närvarande pågår inom enheten låter sig inte enkelt göras även om ett gott arbete bedrivs inom enskilda verksamhetsområden eller av enskilda medarbetare eller arbetslag i de olika förskolorna.

Däremot vill vi framhålla personalens och, så långt vi kan bedöma, föräldrars tillförsikt och engagemang som en stor tillgång i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Som ett exempel på en enskild styrka kan dock ovanstående punkt om verksamheten som bedrivs för att utveckla barnens kunskaper om djur och natur nämnas.

En sammanvägd bild av enheten ges i rapportens avsnitt Sammanfattande analys.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Förskoleenheten har en låg andel personal med förskollärarytbildning eller motsvarande utbildning.
- Förskoleenhetens kvalitetsarbete bedrivs inte systematiskt. Enhetens interna styr- och måldokument är inte formulerade på ett sådant sätt som främjar uppföljning och utvärdering av verksamheten. Kvalitetsredovisningen redovisar inte den faktiska i måluppfyllelsen inom enheten.
- Förskoleenheten saknar en gemensamt formulerad tolkning av läroplanens syn på kunskaper samt barns utveckling och lärande som utgångspunkt för verksamhetens innehåll och för hur verksamheten organiseras.
- Förskoleenheten saknar en uttalad och dokumenterad arbetsgång för att tillgodose enskilda barns behov av särskilt stöd.

S

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Ledning och organisation*

Förskolechefen bör organisera sitt arbete så att möjlighet ges att följa det löpande arbetet i samtliga förskolor i syfte att kunna medverka till att det pedagogiska arbetet utvecklas.

Uppdragen som representant i utvecklingsgruppen respektive avdelningsansvarig bör förtydligas och i det sammanhanget bör en diskussion föras om hur uppgifterna ska relateras till det ökade ansvar som åläggs förskollärare i den reviderade läroplanen, som gäller från och med den 1 juli 2011.

Förskoleenheten bör finna lösningar så att all personal får möjlighet till planering såväl i arbetslagen som till enskild sådan utifrån verksamhetens behov.

Förskoleenheten bör sträva efter att öka andelen förskollärare. Till dess att detta realiserats bör en diskussion föras om fördelningen av enhetens förskollärare förskolor och avdelningar emellan.

- *Styrdokument och systematiskt kvalitetsarbete*

Ledningen bör välja ut de mest angelägna av de utvecklingsområden som förskolechefen och pedagogerna identifierat och därmed formulera en enhetsövergripande inriktning för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Förskoleenheten bör få till stånd ett systematiskt kvalitetsarbete genom regelbunden uppföljning och utvärdering av verksamheten i förhållande till nationella och lokala mål. Enhetens interna styr- och måldokument, kvalitetsredovisningen inbegripen, bör därvid kunna fungera som kraftfulla redskap. För att så ska kunna ske bör enhetens verksamhetsplan och arbetslagens arbetsplaner formuleras på sätt som gör det möjligt att utvärdera verksamheten. Enhetens verksamhetsplan bör vara vägledande för arbetet med arbetsplanerna.

- *Förskolans arbetssätt*

Läroplanens syn på kunskap samt barns utveckling och lärande bör ytterligare förankras och tolkas för att åstadkomma en gemensam pedagogisk grundsyn inom förskoleenheten.

I det pågående utvecklingsarbetet bör därför fördjupade diskussioner föras om vad som avses med centrala begrepp i läroplanen så som exempelvis temainriktat arbetssätt och vad som utöver valmöjligheter kan utgöra en del av barns inflytande.

Enhetens dokumentationsarbete bör i takt med att personalen utbildas i pedagogisk dokumentation utvecklas så att dokumentationen i större

S

utsträckning beskriver barnens läroprocesser. Den bör också användas för planering och utvärdering av verksamheten.

Utifrån ovan föreslagna diskussioner bör miljön inomhus vidareutvecklas. I detta sammanhang bör materialet för skapande verksamhet kompletteras på många avdelningar för att bli mer lockande och ge fler utmaningar för barnens kreativitet. Även materialet för sortering, klassificering samt bygg- och konstruktionslek bör kompletteras på flera avdelningar. Skillnader i utbud av material både inom förskolorna och mellan förskolorna bör åtgärdas.

Diskussioner bör föras om vad matematik och naturvetenskap innebär i förskolan för att därmed ge barnen större utmaningar.

Förskoleenheten bör fördjupa diskussionen om alla barns språkutveckling samt formulera strategier och arbetssätt för att även tillgodose språkutvecklingen hos flerspråkiga barn i enlighet med stadsdelens språkplan.

Förskoleenheten bör utarbeta, dokumentera och förankra en arbetsgång för att tillgodose enskilda barns behov av särskilt stöd.

- *Normer och värden*

I samband med att förskoleenheten arbetar med sin plan mot diskriminering och kränkande behandling bör en för enheten gemensam värdegrund formuleras. I detta sammanhang kan även arbetssätt för att motverka traditionella könsroller utformas.

- *Samverkan med hemmet och skolverksamheter*

Föräldrarådets funktion bör förtydligas.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Förskolan måste upprätta en ny plan mot diskriminering och kränkande behandling i vilken en översikt över åtgärder som är grundade på en årlig kartläggning och som bedömts som nödvändiga för att förhindra diskriminering och kränkande behandling i förskolan framgår. Personalen ska göras delaktiga i arbetet, barnens deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad och planen ska göras känd hos alla föräldrar.

Johannes, Norrmalm

Sammanfattande analys

Enheten Johannes förskolor befinner sig vid tiden för inspektionen i en föränderlig och expanderande fas med en ny förskola och många nya medarbetare. Samtidigt har enheten goda förutsättningar att hantera detta genom en tydlig organisation och ansvarsfördelning, en väl fungerande mötesstruktur och genom att ha prioriterat det pedagogiska stödet i form av en pedagogista. Det finns även tydliga strukturer och gemensamma underlag som stöd för arbetet i det ”Pedagogiska året”.

Enhetens verksamhet beskrivs utgå från en Reggio Emilia-inspiration. Detta tar sig uttryck i olika arbetssätt och metoder som uppfattas som positiva av de ur personalen vi mötte och har lett fram till flera av verksamhetens styrkor. Det finns en ambition att arbeta i projekt utifrån barnens intressen, vilket ger goda förutsättningar för att barnens lärande ska bli meningsfullt och sammanhängande. Arbetet med den pedagogiska miljön har resulterat i att denna på de flesta avdelningar är övervägande genomtänkt med en tydlig struktur och ett varierat material som är tillgängligt för barnen. Dokumentationen beskrivs vara ett verktyg i det pedagogiska arbetet. Därigenom synliggörs verksamheten på de flesta avdelningar och personalen beskrev för oss även hur de använder den för planering och uppföljning.

Det har förts vissa diskussioner kring synen på barn, kunskap och lärande. Dessa har dock inte förankrats eller lett fram till att syftet med de arbetssätt som valts konkretiserats utifrån läroplanens begrepp kunskap och lärande eller med hänsyn till detta de olika Reggio Emilia-inspirerade begreppen. Vår bedömning är att detta krävs, och måste få ta tid, för att utveckla verksamheten enligt både ledningens och personalens ambitioner vilka till stora delar sammanfaller med våra förslag.

Enheten har en tydlig och väl fungerande arbetsgång för att möta enskilda barns behov. Det finns även fungerande former för samverkan och information till föräldrarna samt ett aktivt arbete med återvinning och sopsortering. Däremot omsätts inte de strategier som finns för barns flerspråkiga utveckling och det saknas strategier för att förbereda barnen för ett liv i ett allt mer internationaliserat samhälle genom att utveckla deras känsla och respekt för olika kulturer.

Ledning och personal uttryckte en ambition att återuppta sina värdegrundsdiskussioner. Vi anser att detta är viktigt särskilt med tanke på den stora andelen nyanställd personal. I dessa diskussioner behöver barns inflytande förtydligas liksom arbetet med att motverka traditionella könsrollsmönster. Framtagandet av en ny plan mot diskriminering och kränkande behandling kan med fördel göras i samband med dessa diskussioner.

Enheten har ett tydligt system för sitt kvalitetsarbete och det bedrivs med delaktighet. Samtidigt bedömer vi att enheten behöver ta fram tydligare kriterier för sina mål och åtaganden för att dessa ska bli ett verktyg för verksamhetsutveckling. För att möjliggöra detta behöver även dokumentationen

S

utvecklas så att den beskriver barnens läroprocesser. Då kan kvalitetsarbetet bli ett tydligare stöd för att utveckla verksamheten.

Det läge enheten befinner sig i med utbyggnad och många nya medarbetare ställer stora krav. Vi anser dock att enheten genom de styrkor vi sett har goda möjligheter att både hantera detta och att utveckla sin verksamhet.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Inom enheten finns en tydlig ansvarsfördelning, där det pedagogiska stödet är prioriterat, och en väl fungerande mötesstruktur vilket ger goda förutsättningar för verksamhetsutveckling och för personalens delaktighet.
- Enhetens system för kvalitetsarbetet och den delaktighet med vilket arbetet bedrivs ger goda förutsättningar för att utveckla verksamheten.
- Enheten har en tydligt formulerad och väl förankrad arbetsgång för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd. Enheten har även tillgång till extern handledning.
- Enhetens temainriktade arbetssätt i form av projekt ger goda förutsättningar för att barnens lärande ska bli meningsfullt och sammanhängande.
- Förskolorna synliggör till stora delar sin verksamhet genom dokumentation och denna används även till viss del i arbetet med barnen samt för planering, uppföljning och utvärdering.
- De pedagogiska miljöerna på förskolorna är övervägande genomtänkta med en tydlig struktur och ett varierat material som är tillgängligt för barnen.
- Enheten arbetar systematiskt med sopsortering och återvinning, ett arbete där även barnen deltar aktivt.
- Enheten erbjuder föräldrarna varierade former för samverkan och information vilket ger föräldrarna goda möjligheter till insyn och delaktighet.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Enheten har inte konkretiserat läroplanens begrepp kunskap och barns lärande som grund för val av arbetssätt.
- Enheten har inte omsatt sina strategier för arbetet med barns flerspråkighet och saknar strategier för att förbereda barnen för ett liv i ett allt mer internationaliserat samhälle genom att utveckla deras känsla och respekt för olika kulturer.

S

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Förskolans arbetssätt*

Inom enheten bör gemensamma diskussioner föras kring läroplanens begrepp kunskap och lärande så att detta konkretiseras och förankras. Detta bör därefter ligga till grund för val av hur arbetet organiseras, för val av arbetssätt och för fortsatt verksamhetsutveckling.

Dessa diskussioner bör därmed bland annat utgöra utgångspunkt för arbetet med att fördjupa det utforskande arbetet i projekt samt användningen av den pedagogiska dokumentationen. Vi anser även att arbetet med att vidareutveckla barnens matematiska tänkande och förståelse för naturvetenskapliga fenomen skulle gagnas av detta.

De gemensamma instruktionerna för arbetat med barns flerspråkighet som finns utarbetade bör ytterligare diskuteras, förankras och tillämpas. Dessa diskussioner bör även omfatta hur enheten kan utveckla strategier för att förbereda barnen för ett liv i ett allt mer internationaliserat samhälle genom att utveckla deras känsla och respekt för olika kulturer.

De pedagogiska miljöerna bör i vissa fall och på vissa områden kompletteras. Syftet och tillämpningen av den gemensamma instruktionen för ”basutbud” och ”tilläggsmaterial” kan tydliggöras i samband med detta.

- *Kvalitetsarbete*

För att tydligare kunna visa på resultat av arbetet på förskolorna, och därmed få större nytta av sitt kvalitetsarbete, bör enheten ta fram tydligare kriterier för måluppfyllelse för sina åtaganden och eventuella andra mål i verksamheten. För att ytterligare underlätta detta arbete kan arbetsplanerna kopplas till enhetens åtaganden och mål.

I utvärderingen av enhetens arbete bör resultatet av arbetet mot diskriminering och kränkande behandling tydliggöras och det bör synliggöras vilka skillnader som finns mellan förskolorna i förutsättningar och resultat för att bättre kunna prioritera stöd och utvecklingsåtgärder. Stödet för verksamhetsutvecklingen bör på ett tydligare sätt kopplas till identifierade utvecklingsområden.

- *Värdegrund*

I arbetet med att formulera och konkretisera en gemensam värdegrund för hela enheten bör förskolorna ytterligare diskutera vad barns inflytande kan innebära och hur traditionella könsrollsmönster kan motverkas. Detta bör därefter omsättas i förhållningssätt och arbetssätt i verksamheten.

S

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Enhetens påbörjade arbete med att upprätta en årlig plan mot diskriminering och kränkande behandling som lever upp till alla kraven i lagstiftningen, skollagen, kap. 14 a samt diskrimineringslagen måste fullföljas. Planen ska bygga på en kartläggning av risker på varje enskild förskola och också beskriva vilka åtgärder som kommer att genomföras under det kommande året. Barnen ska vara delaktiga i arbetet och planen ska göras känd hos föräldrarna.

S

Solberga, Älvsjö**Sammanfattande analys**

Förskoleenheten Solberga har utgjort en enhet sedan början av år 2008. Enheten omfattar tre förskolor med totalt nio avdelningar och leds av en förskolechef och en pedagogisk ledare. Båda tillträdde sina tjänster i samband med att enheten bildades år 2008.

Ledningen har infört en organisation med avdelningsansvariga förskollärare respektive samordnare med ansvar för frågor av praktisk karaktär på varje förskola. För kunna föra vissa enhetsgemensamma diskussioner och bedriva ett övergripande utvecklingsarbete genomförs vissa arbetsplatsmöten gemensamt för alla tre förskolorna. Enheten har dessutom olika mötesforum i respektive förskola och strävar efter att all personal ska ges möjlighet till planeringstid. Förskolechefen har en ambition att i en framtid utforma en enhetsövergripande utvecklingsgrupp. Ansvarsfördelningen för den pedagogiska ledaren och de avdelningsansvariga emellan bör enligt vår mening förtydligas. För att bidra till ett sådant förtydligande bör det ansvar som vilar på förskolechefen respektive den pedagogiska ledaren skriftligt dokumenteras.

Ett utvecklingsarbete initierat av ledningen påbörjades under föregående år i vilket fokus ligger på att utveckla verksamhetens ”fyra ben” nämligen individuella utvecklingsplaner (IUP), portfolio, projekt och lärmiljö. Av de ”fyra benen” har lärmiljön prioriterats som en grund för arbetet med övriga områden. Personalen framhöll för oss att miljön genomgått en omfattande och positiv förändring i alla enhetens förskolor sedan den nuvarande ledningen tillträdde. Arbetet med att upprätta individuella utvecklingsplaner och portfolios har kommit olika långt på enhetens avdelningar.

Alla avdelningar bedriver projektarbeten, men barnens inflytande i dessa skiljer sig förskolorna emellan och man har ännu inte tillägnat sig ett utforskande förhållningssätt i arbetet med projekt. Vi har erfarit att personalen efterlyster fler gemensamma diskussioner om läroplanens områden och synen på barns utveckling och lärande, något vi ser som positivt och som vi anser skulle gagna verksamhetens utveckling. I detta sammanhang ser vi även ett värde i att enhetens underlag för observationer och utvecklingssamtal tolkas och utvärderas. Vi bedömer att sådana diskussioner tillsammans med den pågående utvecklingen av lärmiljön och projektarbeten kan ge personalen möjligheter att skapa goda förutsättningar för barnens utveckling och lärande. För att möjliggöra sådana diskussioner och ge förutsättningar för reflektion bör ledningen även finna lösningar så att all personal får möjlighet till planering, såväl till enskild som i arbetslagen utifrån verksamhetens behov.

För att det stora utvecklingsarbete som förskoleenheten påbörjat ska leda till önskade resultat bedömer vi att enheten bör förtydliga och förankra verksamhetens mål- och styrdokument. Dokumenten kan då bli användbara verktyg för utvärdering och planering och därmed bidra till att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs i enheten.

S

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Förskoleenheten har för uppföljning och utvärdering sammanställt metoder som kan bidra till ett systematiskt kvalitetsarbete.
- Förskolorna bedriver ett gott arbete för att utveckla barnens kunskaper om djur och natur samt förståelse för en hållbar miljö.
- Förskolornas lärmiljö är tillgänglig för alla barn i enheten vilket gynnar deras utveckling och lärande.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Förskoleenheten har en låg andel personal med förskollärarytbildning eller motsvarande utbildning.
- Enhetens interna mål- och styrdokument är inte utformade och relaterade till varandra på ett sådant sätt att de främjar uppföljning och utvärdering. Kvalitetsredovisningarna synliggör inte skillnader förskolorna emellan och därmed inte heller de faktiska resultaten av respektive förskolas arbete i riktning mot läroplanens mål.
- Förskoleenheten saknar en uttalad och dokumenterad arbetsgång för att tillgodose enskilda barns behov av särskilt stöd.
- Förskolan efterlever inte läroplanens krav på att stimulera flerspråkiga barns modersmålsutveckling.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Ledning och organisation*

Uppdraget som arbetslagsledare bör liksom ansvarsfördelningen den pedagogiska ledaren och arbetslagsledarna emellan förtydligas. Det ansvar som vilar på den pedagogiska ledaren bör därvid skriftligt dokumenteras.

Förskoleenheten bör finna lösningar så att all personal får möjlighet till planering såväl i arbetslagen som till enskild sådan utifrån verksamhetens behov.

Förskoleenheten bör sträva efter att öka andelen förskollärare.

- *Styrdokument och systematiskt kvalitetsarbete*

Förskoleenheten bör förtydliga vilken funktion verksamhetsplanen och avdelningarnas handlingsplaner är tänkta att ha så att de på bästa sätt kan utgöra fungerande redskap i ett systematiskt kvalitetsarbete. Det bör också förtydligas hur de så kallade fokusområdena ska återspeglas i avdelningarnas handlingsplaner.

S

Målkriterierna bör diskuteras och analyseras så att de på bästa sätt förtydligar strävansmålen i läroplanen och så att de kan fungera som ett underlag för utvärdering av verksamheten. I det sammanhanget bör det även förtydligas hur de kriterier som återges i avdelningarnas handlingsplaner ska relateras till dem som formuleras i en förskolas verksamhetsplan.

Arbetslagen bör vid de regelbundna uppföljningar och utvärderingar som genomförs använda de olika metoder som sammanställts av förskoleenhetens ledning.

Kvalitetsredovisningarna bör synliggöra skillnader förskolorna emellan och därmed de faktiska resultaten av respektive förskolas arbete i riktning mot läroplanens mål.

Förskolans interna dokument bör analyseras och bearbetas i relation till läroplanen.

- *Förskolans arbetssätt*

Inom förskoleenheten bör samsynen vidareutvecklas när det gäller läroplanens kunskapssyn samt synen på barns utveckling och lärande. I det pågående utvecklingsarbetet bör därför fördjupade diskussioner föras om vad som avses med centrala begrepp i läroplanen som exempelvis temainriktat arbetssätt och vad barns inflytande kan innebära.

Enhetens dokumentation bör i takt med att personalen utbildas i pedagogisk dokumentation utvecklas så att den i större utsträckning beskriver barns lärprocesser. Den bör också användas för planering och utvärdering av verksamheten.

Förskoleenheten bör fördjupa diskussionen om alla barns språkutveckling samt formulera strategier och arbetssätt för att tillgodose språkutvecklingen hos flerspråkiga barn i enlighet med stadsdelens språkplan.

- *Normer och värden*

Förskoleenheten bör föra fördjupade diskussioner om arbetet för att motverka traditionella könsmönster och könsroller. Arbetssätt bör därvid utformas samt utvärderas.

- *Samverkan med hemmet*

Förskoleenheten bör diskutera syftet med föräldrars undertecknande av de enskilda barnens individuella utvecklingsplaner.

Förskoleenheten bör föra diskussioner om olika samverkansformer och vilket innehåll i dessa som kan vara meningsfullt för föräldrar och därmed verka för ett sådant för föräldrar angeläget innehåll.

S

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Förskolan måste upprätta en ny plan mot diskriminering och kränkande behandling i vilken en översikt över åtgärder som är grundade på en årlig kartläggning och som bedömts som nödvändiga för att förhindra diskriminering och kränkande behandling i förskolan framgår. Barnens deltagande ska anpassas efter deras ålder och planen ska göras känd hos alla vårdnadshavare.

S

Sabbatsberg, Norrmalm

Sammanfattande analys

Sabbatsbergs förskolor har en relativt ny ledning som under de senaste två åren byggt upp enhetens organisation samtidigt som en nybyggd förskola startats. Ansvar för olika roller har formulerats och dokumenterats liksom att enheten har tagit fram verktyg för att stödja verksamheten och kvalitetsarbetet. Kvalitetsarbetet hänger samman mellan de olika nivåerna och bedrivs med öppenhet och delaktighet. Arbetet med att ta fram utvärderingsbara kriterier för det årliga förväntade resultatet har påbörjats vilket på sikt även förväntas underlätta uppföljning och utvärdering. Det övergripande syftet är att förskolorna ska arbeta som en enhet med likvärdig kvalitet på sin verksamhet.

Enhetens verksamhet beskrivs utgå från en Reggio Emilia-inspiration. Detta tar sig uttryck i olika arbetssätt som uppfattas som positiva av de ur personalen vi mötte och har lett fram till flera av verksamhetens styrkor. Det finns en ambition att arbeta i projekt utifrån barnens intressen, något som ger goda förutsättningar för att barnens lärande ska bli meningsfullt och sammanhängande. I detta arbete har även barnens språkutveckling stimulerats på ett bra sätt. Det medvetna arbetet med den pedagogiska miljön har resulterat i att miljön på de flesta avdelningar är övervägande genomtänkt med en tydlig struktur och ett varierat material som är tillgängligt för barnen. Dokumentationen beskrivs vara ett verktyg i det pedagogiska arbetet. Genom den synliggörs verksamheten på de flesta avdelningar och personalen beskrev även hur de använder dokumentationen för planering och uppföljning. Den behöver dock utvecklas så att den i högre grad beskriver barnens läroprocesser för att bli ett än mer användbart verktyg för utvärdering.

Samtidigt har inte diskussioner förts på senare tid där syftet med dessa arbetssätt utifrån läroplanens begrepp kunskap och lärande konkretiserats eller vad de olika Reggio Emilia-inspirerade begreppen innebär i förhållande till detta. Vår bedömning är att detta krävs, och måste få ta tid, för att utveckla verksamheten enligt både ledningens och personalens ambitioner vilka till stora delar sammanfaller med våra förslag.

Enheten har en tydlig och väl fungerande arbetsgång för att möta enskilda barns behov och detta arbete bedrivs med ett inkluderande förhållningssätt. Det finns även allmänt väl fungerande former för samverkan och information till föräldrarna samt ett aktivt arbete med återvinningsmaterial. Däremot omsätts inte de strategier som finns för barns flerspråkiga utveckling och det saknas strategier för att förbereda barnen för ett liv i ett allt mer internationaliserat samhälle samt utveckla deras känsla och respekt för olika kulturer.

Ledning och personal beskrev hur värdegrundsdiskussioner återupptagits och att man i samband med detta ska ta fram en ny plan mot diskriminering och kränkande behandling, något även vi förordar. Förnyade värdegrundsdiskussioner är även viktigt med tanke på den stora andelen relativt nyanställd personal. I dessa diskussioner behöver barns inflytande förtydligas. Detsamma gäller arbetet med

S

att motverka traditionella könsrollsmönster samtidigt som man bör ta tillvara de omfattande egna erfarenheter som finns inom enheten på detta område.

Vi bedömer att den satsning som nu görs på enhetsgemensamma reflektionstillfällen och andra former av interutbildning samt stödjande verktyg kommer att vara till nytta för verksamheten. Genom de styrkor vi sett och det engagemang personalen visar för arbetssättet anser vi att enheten har goda möjligheter att utveckla sin verksamhet på det sätt ledning och personal strävar mot och som vi också föreslår.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Inom enheten finns en tydlig ansvarsfördelning, där det pedagogiska stödet är prioriterat, och en väl fungerande mötesstruktur vilket ger goda förutsättningar för verksamhetsutveckling och för personalens delaktighet.
- Enheten har ett system för sitt kvalitetsarbete där de olika delarna tydligt hänger samman och som personalen upplever som ett stöd i utvärderingsarbetet. Arbetet bedrivs med stor öppenhet och delaktighet vilket sammantaget ger goda förutsättningar för att utveckla verksamheten.
- Enheten har en tydligt formulerad och väl förankrad arbetsgång för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd. Det inkluderande arbetet betonas och enheten har även tillgång till extern handledning.
- Enhetens temainriktade arbetssätt i form av projekt ger goda förutsättningar för att barnens lärande ska bli meningsfullt och sammanhängande.
- Förskolorna synliggör till stora delar sin verksamhet genom dokumentation och denna används även till viss del i arbetet med barnen samt för planering, uppföljning och utvärdering.
- De pedagogiska miljöerna på förskolorna är övervägande genomtänkta med en tydlig struktur och ett varierat material som är tillgängligt för barnen.
- Förskolornas verksamhet skapar goda förutsättningar för barnen språkutveckling, deras intresse för skriftspråk och förståelse för symbolers kommunikativa funktioner.
- Enheten erbjuder föräldrarna varierade former för samverkan och information vilket ger föräldrarna goda möjligheter till insyn och delaktighet.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa

- Enheten har inte konkretiserat läroplanens begrepp kunskap och barns lärande som grund för val av arbetssätt.

S

- Enheten har inte omsatt sina strategier för arbetet med barns flerspråkighet och saknar strategier för att förbereda barnen för ett liv i ett allt mer internationaliserat samhälle genom att utveckla deras känsla och respekt för olika kulturer.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Förskolans arbetssätt*

Inom enheten bör gemensamma diskussioner föras kring läroplanens begrepp kunskap och lärande. Detta bör därefter ligga till grund för val av hur arbetet organiseras, för val av arbetssätt och för fortsatt verksamhetsutveckling.

Dessa diskussioner bör därmed bland annat utgöra utgångspunkt för arbetet med att fördjupa det utforskande arbetet i projekt samt användningen av den pedagogiska dokumentationen. Vi anser även att arbetet med att vidareutveckla barnens matematiska tänkande och förståelse för naturvetenskapliga fenomen skulle gagnas av detta. De pedagogiska miljöerna bör i vissa fall och på vissa områden kompletteras.

De gemensamma instruktionerna för arbetet med barns flerspråkighet som finns utarbetade bör ytterligare diskuteras, förankras och tillämpas. Dessa diskussioner bör även omfatta hur enheten kan utveckla strategier för att förbereda barnen för ett liv i ett allt mer internationaliserat samhälle genom att utveckla deras känsla och respekt för olika kulturer.

- *Kvalitetsarbete*

För att tydligare kunna visa på resultat av arbetet på förskolorna, och därmed få större nytta av sitt kvalitetsarbete, bör enheten fortsätta det påbörjade arbetet med att ta fram utvärderingsbara kriterier för det förväntade årliga resultatet av sina åtaganden och eventuella andra mål i verksamheten.

I utvärderingen av enhetens arbete bör resultatet av arbetet mot diskriminering och kränkande behandling tydliggöras och de skillnader som synliggörs mellan förskolorna i förutsättningar och resultat kan även på ett tydligare sätt kopplas till de prioriteringar av stöd och utvecklingsåtgärder som görs.

- *Värdegrund*

I arbetet med att formulera och konkretisera en gemensam värdegrund för hela enheten bör förskolorna ytterligare diskutera vad barns inflytande kan innebära. De pågående diskussioner om att motverka traditionella könsrollsmönster bör fullföljas och de erfarenheter som redan finns bör tas tillvara. Detta bör därefter omsättas i förhållningssätt och arbetssätt i verksamheten.

S

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Enhetens påbörjade arbete med att upprätta en årlig plan mot diskriminering och kränkande behandling som lever upp till alla kraven i lagstiftningen, skollagen, kap. 14 a samt diskrimineringslagen måste fullföljas. Planen ska bygga på en kartläggning av risker på varje enskild förskola och också beskriva vilka åtgärder utifrån detta som kommer att genomföras under det kommande året. Barnen ska vara delaktiga i arbetet och planen ska göras känd hos föräldrarna.

S

Sjöängen, Älvsjö

Sammanfattande analys

Förskoleenheten Sjöängens förskolor med dess tre förskolor har sedan 2007 utgjort en förskoleenhet i Älvsjö stadsdel.

Förskolechefen har tillsammans med den pedagogiska ledaren verkat för att åstadkomma ett enhetsgemensamt system för styrning samt allsidig uppföljning och utvärdering av verksamheten. Delar av detta system, så som olika metoder och former för uppföljning, är väl förankrade i de tre förskolorna och all personal ser att dessa olika metoder utgör underlag för reflektion och oavbruten förbättring av verksamheten. Systemet möjliggör även att ta del av såväl barnens som föräldrarnas synpunkter på verksamheten. För att ytterligare gynna föräldrars möjlighet till insyn i verksamheten och delaktighet i densamma har förskoleenhetens åtagande gestaltats med bilder och text.

Andra delar och inslag i detta system så som verksamhetsplanen och kvalitetsredovisningen och dessas funktion ses dock inte av personalen som verkamma inslag och redskap i ett systematiskt utvecklingsarbete. För att dessa två dokument i högre grad ska kunna fungera som kraftfulla och vägledande redskap i det enhetsgemensamma kvalitetssystemet bör relationen mellan verksamhetsplanen och en arbetsplan tydliggöras. Arbetet med verksamhetsplanen bör ge utrymme för enhetsgemensamma diskussioner om hur läroplanen och dess mål samt aktuella åtagandena ska ta gestalt och hur verksamheten ska organiseras.

Det fanns vid tiden för vår inspektion vissa tveksamheter om hur kriterierna i verksamhetsplanen lämpligast ska utformas för att överensstämja med strävansmålen i läroplanen och för att gynna utvärderingen av åtagandena. Vi ser positivt på den diskussion som påbörjats om detta eftersom kriterierna i verksamhetsplanen enligt vår bedömning bör analyseras så att de på bästa sätt underlättar uppföljningen av åtagandena och till följd därav läroplanens strävansmål. Kvalitetsredovisningen bör framledes tydligare redovisa i vad mån verksamheten uppfyllt de fastlagda kriterierna och därmed hur väl man arbetat i riktning mot läroplanens mål.

Dokumentationen utgör ytterligare en del i det enhetsgemensamma systemet för styrning, uppföljning och utvärdering av verksamheten. Den återfinns bland annat i olika slag av pärmar som är tillgängliga för barn och föräldrar på avdelningarna. I barnens egna pärmar dokumenteras deras utveckling och lärande under förskoletiden. Förskoleenheten synliggör förskolornas verksamhet, och på flera avdelningar, även barnens lärande genom pedagogisk dokumentation. Barnens synpunkter tas tillvara och dokumenteras för att tillsammans med annan utvärdering ligga till grund för kommande verksamhet. Dokumentationen används av personalen för reflektion, utvärdering och planering och även för återkoppling till barnen exempelvis under pågående projektarbeten och vid utvärderingar. Att dokumentationen används så både i arbetslagen och tillsammans med barnen ser vi som en styrka för enheten.

S

Enhetens tre förskolor arbetar kontinuerligt med att utveckla den pedagogiska miljön och har under en period ägnat särskild uppmärksamhet åt denna. Den gemensamma satsningen har resulterat i en miljö som överensstämmer med läroplanens innehåll och som är tillgänglig och inbjudande för barnen.

Med ett enhetsgemensamt tema har också naturvetenskap och matematik ägnats stor uppmärksamhet och förskoleenheten erbjuder barnen goda möjligheter att utveckla förståelse för matematik och naturvetenskapliga fenomen samt sin egen delaktighet i naturens kretslopp. Enheten bör dock utveckla arbetssätten avseende barns flerspråkiga utveckling och förskolans interkulturella uppdrag, vilket enligt förskolechefen och den pedagogiska ledaren påbörjats genom fortbildning av personalen.

Förskoleenheten arbetar också aktivt för att motverka traditionella könsrollsmönster och könsroller, vilket vi ser som en styrka för enheten. Organisation av verksamheten och personalens förhållningssätt ger tillsammans barnen goda möjligheter till inflytande, även detta ser vi som en styrka för enheten. Barnen ges också goda förutsättningar att utveckla sin sociala och empatiska förmåga. Dock bör enhetens värdegrund aktualiseras, vilket vi anser med fördel kan ske i samband med att förskoleenheten arbetar med sin plan mot diskriminering och kränkande behandling.

Enheten har identifierat ett antal utvecklingsområden. De utvecklingsområden vi rekommenderar i vår rapport sammanfaller huvudsakligen med dem som identifierats av enheten. Detta tillsammans med att de personalrepresentanter vi mötte efterfrågade de diskussioner vi bedömt vara väsentliga ger enheten ett bra utgångsläge för sin fortsatta verksamhetsutveckling.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Förskoleenheten har ett väl förankrat system som ger förutsättningar att allsidigt följa upp och utvärdera verksamheten samt identifiera åtgärder för att utveckla kvaliteten i enhetens verksamhet. Systemet möjliggör även att ta del av såväl barnens som föräldrarnas synpunkter på verksamheten.
- Förskoleenhetens åtagande har gestaltats med bilder och text för att ge föräldrarna information om verksamheten och därmed förutsättningar att utöva inflytande på barnens förskolevistelse.
- Dokumentation används för reflektion, utvärdering och planering både i arbetslagen och tillsammans med barnen.
- Barnen i förskoleenheten ges goda möjligheter att utveckla förståelse för matematik och naturvetenskapliga fenomen samt för den egna delaktigheten i naturens kretslopp.
- Förskoleenheten bedriver ett aktivt arbete för att motverka traditionella könsroller och könsroller.
- Organisation av förskoleenhetens verksamhet och personalens förhållningssätt ger barnen goda möjligheter till inflytande.

S

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Den pedagogiska ledarens uppdrag och ansvar uppfattas av personalen som otydligt i förhållande till det som vilar på förskolechefen.
- Oklarheter finns bland personalen om i vilka forum olika typer av beslut fattas. Informationen om fattade beslut uppfattas av dem som otillräcklig.
- Det är oklart vilken funktion arbetsplanerna är tänkta att ha i förhållande till enhetens verksamhetsplan. Verksamhetsplanen är inte vägledande för avdelningarnas arbetsplaner.
- Förskoleenheten efterlever inte helt stadsdelsförvaltningens språkplan avseende stimulans av flerspråkiga barns modersmål.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Ledning och organisation*
 Ansvarsfördelningen för den pedagogiska ledaren bör förtydligas i förhållande till det ansvar som åligger förskolechefen.
 Förskoleenheten bör tydliggöra i vilka forum olika typer av beslut fattas och informationshanteringen av fattade beslut bör förbättras.
 Förskoleenheten bör finna forum för enhets- och förskolegemensamma pedagogiska diskussioner.
- *Styrdokument och systematiskt kvalitetsarbete*
 Förskoleenheten bör förtydliga vilken funktion verksamhetsplanen och avdelningarnas arbetsplaner är tänkta att ha var för sig och i förhållande till varandra så att enhetens verksamhetsplan på bästa sätt blir vägledande för arbetet med arbetsplanerna.
 Målkriterierna bör diskuteras och analyseras så att de på bästa sätt förtydligar strävansmålen i läroplanen och så att de kan fungera som ett underlag för utvärdering av verksamheten.
 Kvalitetsredovisningen bör tydligare redovisa i vad mån verksamheten uppfyllt de fastlagda kriterierna och därmed hur väl man arbetat i riktning mot läroplanens mål.
- *Kunskaper, utveckling och lärande*
 Kunskapen om och förståelsen av det valda arbetssättet som inspirerats av Reggio Emiliafilosofin bör fördjupas och förankras hos all personal för att kunna ligga till grund för en gemensam och uttalad syn på kunskap och lärande i enlighet med den som präglar läroplanen. I dessa diskussioner kan med fördel läroplanens begrepp och områden så som ”främja lärande”

S

och ”temainriktat arbetssätt” belysas och tolkas. Implementering av den reviderade läroplanen bör i detta sammanhang genomföras.

I enlighet med stadsdelens språkprogram bör förskoleenheten utveckla arbetssätt både avseende barns flerspråkiga utveckling och enhetens arbete för att stärka barns förmåga att se värden i en kulturell mångfald.

- *Normer och värden*

Enhetens värdegrund bör aktualiseras genom enhetsgemensamma diskussioner. Resultatet av dessa diskussioner bör dokumenteras och förankras och rutiner för att kommunicera värdegrunden bör utarbetas.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Förskoleenhetens plan svarar inte till fullo mot lagstiftningens krav. Förskolan måste upprätta en ny plan mot diskriminering och kränkande behandling i vilken en översikt över åtgärder som är grundade på en årlig kartläggning i var och en av enhetens förskolor och som bedömts som nödvändiga för att förhindra diskriminering och kränkande behandling i förskolan framgår. Personal och barn ska göras delaktiga och planen ska göras känd hos alla vårdnadshavare. Barnens deltagande ska anpassas efter deras ålder.

S

Ålsten, Bromma**Sammanfattande analys**

Ålstens förskolor har varit en enhet med samma ledning under en relativt lång tid. Under denna tid har man byggt upp en på många sätt väl fungerande verksamhet, även om det finns olikheter mellan förskolor och även mellan avdelningar inom en och samma förskola. Verksamheten utgår förutom från förskolans läroplan även från en inspiration av Reggio Emilias filosofi och arbetssätten har till viss del utformats i samarbete med de övriga förskolorna i stadsdelen.

Det finns en gemensam strävan att prioritera värdegrundsfrågor liksom att arbeta för en god samverkan med föräldrarna. De föräldrar vi samtalade med är också övervägande nöjda med detta arbete. Förskolorna har även en välfungerande rutin för hur de ska stödja barn som har behov av särskilt stöd.

Gemensamt för förskolorna är att den pedagogiska miljön har prioriterats vilket resulterat i att den övervägande är uppbyggd på ett genomtänkt sätt med material som är tillgängligt för barnen. Detta gäller framförallt det skapande materialet och arbetet med detta område är särskilt utvecklat, något som sker i samarbete med en konstnär sedan fyra år tillbaka.

Verksamheten synliggörs på de flesta avdelningarna med dokumentation och den används även till viss del för planering och utvärdering. Förskolorna bedriver ett medvetet och aktivt arbete för att främja barnens språkutveckling samt för att utveckla deras intresse för skriftspråk. Verksamheten med barnen bedrivs till viss del i form av projekt med en ambition att arbeta utforskande utifrån barnens intressen. Att fokus riktats mot naturvetenskap under läsåret har gett barnen många möjligheter att öka sitt kunnande om växter och djur.

Samtidigt kan vi konstatera att det inte på senare tid förts gemensamma diskussioner utifrån läroplanens begrepp kunskap och lärande vilket lett fram till att både sättet att organisera verksamheten och de arbetssätt som beskrivs ovan skiljer sig mellan förskolorna men även mellan olika avdelningar. Vår rekommendation är därför att sådana diskussioner utifrån läroplanens helhetssyn bör föras på olika nivåer i enheten, så att de kan ligga till grund för val av organisation och arbetssätt. Detta kommer enligt vår mening även att bidra till att utveckla verksamheten på det sätt som det finns ambitioner för i enheten, något som väl överensstämmer med de utvecklingsområden vi föreslår. Det kan likaså enligt vår mening skapa gynnsammare förutsättningar för de ambitioner som finns att göra föräldrarna mer delaktiga i verksamhetsutvecklingen. Förutom kompletteringar och vidareutveckling av de arbetssätt som beskrivits bör även tydligare strategier för det interkulturella arbetet och arbetet med att motverka traditionella könsrollsmönster tas fram.

Som ett stöd för verksamhetsutvecklingen bör det systematiska kvalitetsarbetet utvecklas. Inledningsvis bör olika sätt att organisera barngrupperna utvärderas. Målen i verksamhetsplanen bör vara årliga mål för verksamheten och dokument på olika nivåer behöver samordnas, något som för övrigt var ett arbete som påbörjats vid tidpunkten för inspektionen. Arbetet med utvärdering bör utvecklas bland

S

annat genom att verksamhetsplanens rubrik och begrepp ”förväntat resultat” och dess funktion bör tydliggöras och genom att i utvärderingen synliggöra variationer och skillnader förskolorna emellan

Den i grunden väl fungerande verksamheten, de ambitioner vi mött att utveckla verksamheten ytterligare, liksom den väl fungerande organisationen, ger enligt vår mening goda förutsättningar för att utveckla verksamheten i den riktning som påbörjats och som även vi förordar.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Förskolorna synliggör till stora delar sin verksamhet genom dokumentation och denna används även till viss del i arbetet med barnen samt för planering, uppföljning och utvärdering.
- De pedagogiska miljöerna på förskolorna är övervägande genomtänkta, organiserade på ett tydligt sätt och med ett varierat material som är tillgängligt för barnen.
- Förskolornas verksamhet skapar goda förutsättningar för barnen att utveckla sin skapande förmåga i olika uttrycksformer.
- Förskolorna bedriver ett aktivt arbete för att främja barnens språkutveckling samt för att utveckla deras intresse för skriftspråk.
- Enhetens arbete med natur och naturvetenskap ger barnen goda förutsättningar att utveckla sin förståelse för naturvetenskapliga fenomen och kunnande om växter och djur.
- Enheten har en tydlig och väl förankrad arbetsgång för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd, som stämmer överens med läroplanens intentioner, och även tillgång till extern handledning.
- Enhetens varierade former för information och samverkan med föräldrarna ger goda förutsättningar för föräldrarnas inflytande i verksamheten.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Enheten har många barn per personal och en låg andel personal med förskollärarytbildning eller motsvarande utbildning vilket kan försvåra genomförandet av uppdraget.
- Enhetens kvalitetsarbete bedrivs inte systematiskt. Enhetens interna dokument är inte sammanlänkade så att de främjar målstyrning eller formulerade på ett sådant sätt att de främjar uppföljning och utvärdering av verksamheten.
- Enheten har inte konkretiserat läroplanens begrepp kunskap och barns lärande som grund för val av organisation och arbetssätt.
- Enheten saknar strategier för att förbereda barnen för ett internationaliserat samhälle.

S

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Förskolans arbetssätt*

Inom enheten bör gemensamma diskussioner föras kring läroplanens helhetssyn och då särskilt begreppen kunskap och lärande. Detta bör därefter ligga till grund för val av hur arbetet organiseras, för val av arbetssätt och för fortsatt verksamhetsutveckling.

Dessa diskussioner bör därmed bland annat utgöra utgångspunkt för arbetet med att fördjupa det utforskande arbetet i projekt samt användningen av den pedagogiska dokumentationen. Vi anser även att arbetet med att komplettera de pedagogiska miljöerna, vidareutveckla barnens matematiska tänkande samt kretsloppsarbetet skulle gagnas av detta.

De stadsdelsgemensamma instruktionerna för arbetet med barns flerspråkighet som finns utarbetade bör ytterligare diskuteras, förankras och tillämpas. Dessa diskussioner bör även omfatta hur enheten kan utveckla strategier för att förbereda barnen för ett liv i ett allt mer internationaliserat samhälle genom att utveckla deras känsla och respekt för olika kulturer.

- *Ledning och organisation*

Enheten bör tydliggöra i vilka forum olika typer av beslut fattas. Detta gäller särskilt beslut som rör ställningstaganden som påverkar förskolornas val av organisation och arbetssätt.

- *Styrdokument och systematiskt kvalitetsarbete*

Enheten bör förtydliga vilken funktion den enhetsgemensamma verksamhetsplanen och avdelningarnas verksamhetsplaner är tänkta att ha var för sig och i förhållande till varandra så att enhetens verksamhetsplan på bästa sätt blir vägledande för arbetet med avdelningarnas. Likaså bör det förtydligas hur åtagandena i den enhetsgemensamma verksamhetsplanen bestäms och hur dessa ska relateras till nämndmålen.

Verksamhetsplanens rubrik och begrepp ”förväntat resultat” och dess funktion bör tydliggöras så att det som beskrivs under rubriken på bästa sätt underlättar och förbättrar uppföljningen och utvärderingen och därmed ett systematiskt kvalitetsarbete.

Kvalitetsredovisningen bör synliggöra variationer och skillnader förskolorna emellan och därmed de faktiska resultaten av respektive förskolas arbete i riktning mot läroplanens mål för att därmed i säkerställa likvärdighet inom enheten. Även resultatet av arbetet med arbetet mot diskriminering och kränkande behandling bör redovisas.

S

- *Värdegrund*

I det fortsatta enhetsgemensamma värdegrundsarbetet bör förskolorna ytterligare diskutera vad barns inflytande kan innebära och även ta fram tydligare strategier för att motverka traditionella könsrollsmönster

- *Samverkan med hemmet*

I den mån en utvecklingsplan upprättas för ett enskilt barn bör det förankras bland föräldrar.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Enheten måste upprätta en årlig plan mot diskriminering och kränkande behandling som lever upp till alla kraven i lagstiftningen, skollagen, kap. 14 a samt diskrimineringslagen. Planen ska bygga på en kartläggning av risker på varje enskild förskola och också beskriva vilka åtgärder utifrån detta som kommer att genomföras under det kommande året. Barnen ska vara delaktiga i arbetet och planen ska göras känd hos föräldrarna.

Abrahamsberg, Bromma

Sammanfattande analys

Enheten Abrahamsbergs förskolor omfattar förskolor med skilda förutsättningar. Det gäller allt ifrån hur den fysiska miljön är utformad till personalens utbildning och varierande erfarenhet i yrket. Relevant i sammanhanget är hur dessa faktorer förhåller sig till läroplanen och dess krav på hur verksamheten ska bedrivas.

Vi har konstaterat att ett omfattande utvecklingsarbete pågår inom enheten. I varierande grad, förskolor och arbetslag emellan, sker en granskning av invanda rutiner och nya arbetssätt prövas. Enheten har under de senaste tre åren fått en ny ledning, utökats med en ny förskola och vissa förändringar har skett av antalet avdelningar. Ledningsgruppen var vid tidpunkten för vår inspektion inte fulltalig, en biträdande enhetschef var anställd men hade ännu inte tillträtt sin tjänst.

Enhetschefen har under den gångna tiden initierat förändringsarbetet och börjat bygga upp förutsättningar i form av mötesforum och struktur för verksamhetsåret m.m. Dessa organisatoriska förutsättningar bör enligt vår mening ytterligare förtydligas genom att uppdrag och mandat som tilldelas enskilda medarbetare definieras. Detta gäller även ledningsgruppens inbördes ansvarsfördelning. En formulerad, gemensam färdriktning för utvecklingsarbetet kan vara till stöd, liksom även en handlingsplan på kort och på lång sikt.

Inom enheten bör fördjupade diskussioner föras om läroplanens övergripande intentioner, dvs. hur läroplanens syn på kunskap och lärande ska förstås och förverkligas i avdelningarnas dagliga verksamhet. Pedagogiska begrepp såsom temainriktat arbetssätt och barns inflytande bör tolkas gemensamt och relateras till förskolornas olika åldersgrupper. Personalgruppernas pedagogiska diskussioner bör i högre grad avse förhållnings- och arbetssätten, dvs. *hur* verksamheten ska bedrivas, samt vilka resultat valda förhållnings- och arbetssätt ger för barnens utveckling och lärande.

Det genomgripande förändrings- och utvecklingsarbete som pågår i enhetens förskolor bör enligt vår mening kunna leda till ett systematiskt kvalitetsarbete under förutsättning att den strukturella grunden läggs och upplevs som ändamålsenlig av personalen. Kompetensutvecklingsinsatser till stöd för arbetet pågår. Sammantaget ger detta enligt vår bedömning förutsättningar för en fortsatt god verksamhetsutveckling.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har bland annat denna styrka:

- Enheten har goda rutiner för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd, som den ordinarie personalen är väl förtrogen med.

Att lyfta fram enskilda styrkor i den förändringsprocess som för närvarande pågår inom enheten låter sig inte enkelt göras, även om ett gott arbete bedrivs inom enskilda verksamhetsområden eller av enskilda medarbetare eller arbetslag i de olika förskolorna. Enhetschefen för Abrahamsbergs förskoleenhet har sedan hon tillträdde tjänsten initierat en omfattande förändringsprocess i syfte att utveckla

S

organisationen och den pedagogiska verksamheten inom enheten och ett stort antal utvecklingsområden har identifierats. Som ett exempel på en enskild styrka kan ovanstående punkt om enhetens goda rutiner för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd nämnas.

Vi vill framhålla personalens och, så långt vi kan bedöma, föräldrars tillförsikt och engagemang som en stor tillgång i det fortsatta utvecklingsarbetet.

En sammanvägd bild av enheten ges i rapportens avsnitt *Sammanfattande analys*.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Enheten har en låg andel medarbetare med förskollärarytbildning eller motsvarande utbildning.
- Enhetens interna mål- och styrdokument är inte utformade och relaterade till varandra på ett sådant sätt att de främjar uppföljning och utvärdering. Kvalitetsredovisningarna synliggör inte skillnader förskolorna emellan och därmed inte heller de faktiska resultaten av respektive förskolas arbete i riktning mot läroplanens mål.
- Enheten har inte konkretiserat läroplanens begrepp kunskap och barns lärande som grund för val av organisation och arbetssätt.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Ledning och organisation*

De olika uppdragen i enheten, som exempelvis avdelningsansvarig, bör förtydligas och kan med fördel dokumenteras skriftligt. Enheten bör finna lösningar så att all personal får möjlighet till planering, såväl i arbetslagen som individuellt, utifrån verksamhetens behov.

Enheten bör sträva efter att öka andelen förskollärare.

- *Styrdokument och systematiskt kvalitetsarbete*

Enheten bör förtydliga vilken funktion verksamhetsplanen är tänkt att ha så att den på bästa sätt kan utgöra ett fungerande redskap i ett systematiskt kvalitetsarbete.

Målkriterierna bör diskuteras och analyseras så att de på bästa sätt förtydligar strävansmålen i läroplanen och även kan fungera som ett underlag för utvärdering av verksamheten.

Arbetslagen bör använda fler metoder än självskattningar vid de regelbundna uppföljningar och utvärderingar som genomförs.

Kvalitetsredovisningarna bör synliggöra skillnader förskolorna emellan och därmed de faktiska resultaten av respektive förskolas arbete i riktning mot läroplanens mål.

S

- *Förskolans arbetssätt*

Inom enheten bör samsynen vidareutvecklas när det gäller läroplanens syn på kunskap samt synen på barns utveckling och lärande. I det pågående utvecklingsarbetet bör därför fördjupade diskussioner föras om vad som avses med centrala begrepp i läroplanen som exempelvis temainriktat arbetssätt och vad barns inflytande kan innebära.

Enhetens dokumentation bör i takt med att personalen utbildas i pedagogisk dokumentation utvecklas så att den beskriver barns läroprocesser och även kan användas för planering och utvärdering av verksamheten.

Materialet avsett för skapande bör utökas och varieras mer på de flesta av enhetens avdelningar. Särskild vikt bör fästas vid vad som kan inspirera och utmana de yngsta barnen och samtidigt finnas tillgängligt på barnens nivå.

I enlighet med stadsdelens policydokument för arbetet med språk och modersmål bör enheten fördjupa diskussionen samt formulera strategier och arbetssätt avseende alla barns språkutveckling och förskolans interkulturella uppdrag.

Barnen i enheten bör i större utsträckning ges möjligheter att utveckla sin förståelse för naturvetenskapliga fenomen och för sin egen delaktighet i en hållbar miljö.

- *Normer och värden*

I samband med att enheten arbetar med sin plan mot diskriminering och kränkande behandling bör en för enheten gemensam värdegrund formuleras.

Enheten bör föra fördjupade diskussioner om arbetet för att motverka traditionella könsmönster och könsroller. Arbetssätt bör utformas samt utvärderas.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Enheten måste upprätta en ny plan mot diskriminering och kränkande behandling i vilken en översikt över åtgärder som är grundade på en årlig kartläggning och som bedömts som nödvändiga för att förhindra diskriminering och kränkande behandling i förskolan framgår. Planen ska göras känd hos alla vårdnadshavare och barnens deltagande ska anpassas efter deras ålder.

S

Mariehäll/beckomberga, Bromma**Sammanfattande analys**

Enheten Mariehäll Beckomberga förskolor i Bromma stadsdel bildades i början av år 2010 och består av fyra förskolor som dessförinnan var organiserade i två olika förskoleenheter. Att förskolorna tidigare ingick i olika enheter betyder bland annat att förskolorna delvis har olika traditioner och historia. Det finns därför en ambition att utveckla förskolornas arbetssätt så att verksamheten blir likvärdig oavsett förskola.

För att kunna åstadkomma en sådan likvärdighet har enhetens ledning under det gångna och första verksamhetsåret prioriterat att få till stånd en organisation med olika mötesforum och funktioner med tydlig ansvarsfördelning. Även strukturer för ett systematiskt kvalitetsarbete har tagits fram och använts. Den första gemensamma verksamhetsplanen utgör en del i detta kvalitetsarbete och ses av personalen som ett aktivt redskap för verksamhetens planering och som en första enhetsgemensam grund.

Eftersom det första gemensamma året huvudsakligen avsiktligt ägnats åt att få till stånd en fungerande och strukturerad enhet har andra mer verksamhetsnära diskussioner fått stå tillbaka, något som för övrigt personalen uttryckte förståelse för. De uttryckte en förväntan på att börja föra diskussioner om läroplanen och dess olika aspekter och begrepp. De har också i likhet med enhetens ledning identifierat ett antal utvecklingsområden, varav arbetet med några är påbörjade. Enheten har bland annat startat ett utvecklingsarbete mot en verksamhet med ett mer temainriktat arbetssätt.

Som utgångspunkt för den fortsatta utvecklingen finns en avsikt att formulera en pedagogisk idé. Särskilt angeläget ser också vi det vara att föra gemensamma diskussioner om läroplanens syn på barns utveckling och lärande, just som en gemensam grund för fortsatta diskussioner och utvecklingsarbete enligt de områden vi rekommenderar i vår rapport. De utvecklingsområden vi rekommenderar i vår rapport sammanfaller för övrigt huvudsakligen med dem som identifierats av enheten.

Vi har under vår inspektion erfarit att kvaliteten kan variera förskolorna emellan och även inom en och samma förskola, något som för övrigt enhetens ledning är medveten om och vill ta itu med. Enheten hade vid tiden för inspektionen inte påbörjat arbetet med att upprätta sin första kvalitetsredovisning. Att i den kommande kvalitetsredovisningen uppmärksamma och redovisa variationer och skillnader inom enheten kan bidra till att enhetens kvalitetsredovisning blir det redskap för verksamhetsutveckling som den är avsedd att vara. Brister kan identifieras, orsaker till dessa kan analyseras och åtgärder kan vidtas för att säkerställa att verksamhetens kvalitet blir likvärdig inom enheten.

Enhetschefen och enhetssamordnaren har tagit sig an den nya enheten och dess situation med ett antal åtgärder, och en starkt bidragande orsak till de styrkor vi har kunnat identifiera är det goda ledarskapet och den delaktighet det lett fram till. Den delaktighet som präglar enhetens arbete och personalens positiva inställning

S

till utvecklingsarbetet ger goda förutsättningar för verksamhetsutvecklingen. Vi ser också att de rutiner som redan prövats för kvalitetsarbetet kan understödja frågor som dessa och övriga utvecklingsområden samt på sikt främja utvecklandet av en likvärdig kvalitet inom hela enheten.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Enhetschefen och enhetssamordnaren skapar genom sitt ledarskap förutsättningar för delaktighet och verksamhetsutveckling.
- Enhetens organisation med tydlig mötesstruktur och dokumenterad ansvarsfördelning mellan olika funktioner ger goda förutsättningar för personalens delaktighet.
- Enhetens styrdokument ses av personalen som gemensamma styrande dokument. Enhetens rutiner för kvalitetsarbete ger goda förutsättningar för en långsiktig och systematisk kvalitetsutveckling.
- Förskolorna synliggör till stora delar sin verksamhet genom dokumentation.
- Den pedagogiska miljön är på de flesta avdelningarna till stora delar innehållsrik, tillgänglig för barnen och strukturerad så att barnen får överblick över vilka möjligheter som erbjuds. Förskolorna bedriver ett medvetet och aktivt arbete för att främja barnens språkutveckling i det svenska språket.
- Enhetens arbete med naturvetenskap ger barnen goda förutsättningar att utveckla sin förståelse för naturvetenskapliga fenomen.
- Enheten har en tydlig och väl förankrad arbetsgång för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd som stämmer överens med läroplanens intentioner och enheten har även tillgång till extern handledning.
- Enheten skapar på många sätt förutsättningar för föräldrarna till samverkan och inflytande på den pedagogiska verksamheten samt delaktighet i det egna barnets utveckling.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Enheten har inte konkretiserat läroplanens begrepp kunskap och barns lärande som grund för val av organisation och arbetssätt.
- Enheten saknar strategier för att förbereda barnen för ett internationaliserat samhälle.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

S

- *Förskolans arbetssätt*

Inom enheten bör gemensamma diskussioner ytterligare föras kring läroplanens begrepp kunskap och lärande. Detta bör därefter tillsammans med enhetens värdegrund ligga till grund för val av hur arbetet organiseras, för val av arbetssätt och för fortsatt verksamhetsutveckling.

Dessa diskussioner bör därmed bland annat utgöra utgångspunkt för arbetet med att fördjupa det utforskande arbetet i projekt samt för användningen av den pedagogiska dokumentationen. Även arbetet med att komplettera de pedagogiska miljöerna, vidareutveckla barnens matematiska tänkande samt kretsloppsarbetet skulle gagnas av detta.

Med diskussioner som grund bör även miljön inomhus vidareutvecklas. I detta sammanhang bör materialet för bygg- och konstruktionslek liksom för skapande verksamhet på många avdelningar kompletteras och göras mer tillgängligt för barnen. Även arbetet med matematik bör vidareutvecklas.

De stadsdelsgemensamma instruktionerna för arbetet med barns flerspråkighet som finns utarbetade bör ytterligare diskuteras, förankras och tillämpas. Dessa diskussioner bör även omfatta hur enhetens verksamhet kan förbereda barnen för ett liv i ett allt mer internationaliserat samhälle.

- *Normer och värden*

I de fortsatta diskussionerna om enhetens värdegrund bör förskolorna ytterligare diskutera vad barns inflytande kan innebära och även formulera tydligare strategier för att motverka traditionella könsrollsmönster

- *Samverkan med skolan*

Förskolorna bör sträva efter att tillsammans med aktuell skola få till stånd ett överlämningssamtal som inbegriper föräldrarna. Om ett sådant samtal inte kan genomföras bör förskolorna i samförstånd med föräldrarna besluta om vilken information som ska överlämnas till skolan.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Enheten måste upprätta en årlig plan mot diskriminering och kränkande behandling som lever upp till alla kraven i lagstiftningen, skollagen, kap. 14 a samt diskrimineringslagen. Planen ska bygga på en kartläggning av risker på varje enskild förskola och också beskriva vilka åtgärder utifrån detta som kommer att genomföras under det kommande året. Barnen ska vara delaktiga i arbetet och föräldrarnas roll i arbetet med planen bör göras känd.

S

Åkeslund, Bromma**Sammanfattande analys**

Förskolechefen för Åkeslunds förskolor hade vid tidpunkten för vår inspektion varit anställd två år i enheten och påbörjat ett utvecklingsarbete bland annat med att utarbeta ett enhetligt system för målstyrning, en struktur för verksamhetsåret, mötesformer m.m. En bland personalen uppskattad satsning på gemensamma diskussioner och kompetensutveckling har genomförts och tydligt kopplats till de olika utvecklingsområden som definierats i enhetens verksamhetsplan. De organisatoriska förutsättningarna bör dock enligt vår mening ytterligare förtydligas bland annat genom att uppdrag och mandat som tilldelas enskilda medarbetare definieras och formuleras skriftligt.

Behovet förstärks enligt vår mening av att enheten inom sig rymmer variationer utifrån förskolornas olika förhållanden. Ett gediget utvecklingsarbete tar tid och för att förändringar som genomförs även ska leda till utveckling bör processen, enligt vår bedömning ledas och bedrivs systematiskt och långsiktigt. Det förändrings- och utvecklingsarbete som pågår i enhetens förskolor bör enligt vår mening kunna leda till utvecklandet av ett systematiskt kvalitetsarbete.

I likhet med förskolechefen anser vi att verksamheten gagnas av att en samsyn utvecklas inom förskoleenheten när det gäller läroplanens kunskapssyn och synen på barns utveckling och lärande. Läroplanens intentioner och centrala begrepp, som exempelvis temainriktat arbetssätt och barns inflytande, bör därför enligt vår bedömning fortsatt diskuteras och tolkas av personalen för att åstadkomma en gemensam pedagogisk grundsyn. Även arbetssätt bör utformas för att förverkliga denna grundsyn i den dagliga verksamheten. Utifrån dessa pedagogiska ställningstaganden kan enligt vår mening enhetens verksamhet, liksom inom- och utomhusmiljöer, utvecklas och erbjuda barnen i Åkeslunds förskolor möjlighet att lära och utvecklas i för dem meningsfulla sammanhang.

Att på sikt nå en gemensam förståelse av vad som avses med mål, arbetssätt och kriterier för måluppfyllelse samt hur dessa förhåller sig till varandra är enligt vår mening avgörande för att målstyrningsprocessen ska upplevas som meningsfull av alla berörda och leda till den verksamhetsutveckling som eftersträvas inom förskoleenheten.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Enheten har goda rutiner för att möta enskilda barns behov av särskilt stöd, som den ordinarie personalen är väl förtrogen med.
- Enhetens kompetensutveckling har tydligt kopplats till de olika utvecklingsarbeten som definierats i enhetens verksamhetsplan.

Utöver det vill vi framhålla personalens och, så långt vi kan bedöma, föräldrars tillförsikt och engagemang som en stor tillgång i det fortsatta utvecklingsarbetet.

En sammanvägd bild av enheten ges i rapportens avsnitt *Sammanfattande analys*.

S

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Förskoleenheten har en låg andel medarbetare med förskollärarytbildning eller motsvarande utbildning
- Läroplanens begrepp kunskaper och barns lärande är inte konkretiserade i enheten som underlag för hur verksamheten organiseras och genomförs.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Ledning och organisation*

Förskoleenheten bör sträva efter att öka andelen förskollärare.

Enheten bör finna lösningar så att all personal får möjlighet till planering, såväl i arbetslagen som individuellt, utifrån verksamhetens behov.

Arbets- och ansvarsfördelning samt uppdrag och mandat i enheten bör tydligt definieras och kan med fördel dokumenteras skriftligt för att underlätta utvärdering av enhetens organisation och arbetsprocesser. Detta gäller även mötes- och beslutsordningen i enheten.

- *Styrdokument och systematiskt kvalitetsarbete*

Det pågående arbetet med att utarbeta målkriterier för enhetens årliga åtaganden och verksamhetsplaner på olika nivåer i organisationen bör fortsätta och kriterierna analyseras så att de på bästa sätt förtydligar strävansmålen i läroplanen och även kan fungera som ett underlag för utvärdering av verksamheten.

Arbetslagen bör använda fler metoder än muntliga självskattningar vid de regelbundna uppföljningar och utvärderingar som genomförs.

Kvalitetsredovisningen bör synliggöra skillnader förskolorna emellan och därmed de faktiska resultaten av respektive förskolas arbete i riktning mot läroplanens mål.

- *Förskolans arbetssätt*

Läroplanens intentioner och centrala begrepp som exempelvis temainriktat arbetssätt och barns inflytande bör diskuteras och tolkas för att åstadkomma en för enheten gemensam pedagogisk grundsyn. Utvecklingen av förskolornas pedagogiska inomhusmiljö kan med fördel kopplas till dessa diskussioner.

Dokumentationen bör vidareutvecklas så att den i högre grad synliggör verksamheten för barn och föräldrar samt kan utgöra grund för uppföljning, utvärdering och planering. Dokumentationen bör även göras tillgänglig för barnen.

S

Material för sortering och klassificering samt bygg- och konstruktionslek av olika slag bör utökas i mängd och variation i enheten. Även material som kan inspirera och utmana särskilt de yngsta barnen bör tillföras på de flesta håll i enheten. Arbetslagen bör i detta sammanhang även förtydliga sina arbetssätt avseende introduktion av material i syfte att göra materialet lätt tillgängligt för barnen.

I enlighet med stadsdelens policydokument för arbetet med språk och modersmål bör enheten fördjupa diskussionen samt formulera strategier och arbetssätt avseende alla barns språkutveckling och förskolans interkulturella uppdrag.

Barnen i enheten bör ges möjligheter att utveckla sin förståelse för sin egen delaktighet i en hållbar miljö.

- *Normer och värden*

I samband med att enheten arbetar med sin plan mot diskriminering och kränkande behandling bör en för enheten gemensam värdegrund formuleras. I detta sammanhang kan även arbetssätt för att motverka traditionella könsroller utformas.

- *Samverkan med skolan*

Förskoleenheten bör sträva efter att tillsammans med aktuell skola få till stånd ett överlämningsamtal som inbegriper föräldrarna.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Enheten måste upprätta en ny plan mot diskriminering och kränkande behandling i vilken en översikt över åtgärder som är grundade på en årlig kartläggning och som bedömts som nödvändiga för att förhindra diskriminering och kränkande behandling i förskolorna framgår. Barnens deltagande ska anpassas efter deras ålder och planen ska göras känd hos alla vårdnadshavare.

Umma förskolor AB, enskilt driven

Sammanfattande analys

Umma Förskolor AB är huvudman för en förskoleenhet bestående av sju förskolor med sammanlagt 14 avdelningar. Enhetens förskolor är belägna i två olika stadsdelar och har gemensam ledning. En central del av verksamhetsidén är att aktivt bidra till barnens språkutveckling i både det somaliska och det svenska språket liksom till barnens kunskap om och förståelse för båda ländernas olika kultur och tradition. Verksamheten bedrivs på somaliska och svenska och personalen har erfarenheter av olika kulturer och religioner. Samtliga barn har minst en förälder med ursprung från Somalia.

Vår bedömning är att enheten i många olika former bedriver ett aktivt arbete både för att integrera barnen i det svenska samhället och för att bibehålla delar av familjernas somaliska kultur. Denna ambition stämmer väl med behov och förutsättningar i barngruppen samt läroplanens intentioner att alla barn ska få förståelse för att de växer upp i ett internationaliserat samhälle. Vår bedömning är att förskolornas verksamhet ger barnen goda förutsättningar att utveckla det somaliska språket. Inom enheten finns särskilda språkpedagoger med uppgift att utveckla barnens kunskaper i det svenska språket och ledningens ambition är även att rekrytera fler förskollärare med goda kunskaper i det svenska språket.

Däremot samordnas inte de olika aktiviteterna och inslagen som genomförs för att barnen ska bibehålla den somaliska kulturen samtidigt som de integreras i den svenska. Detta förhållande gäller även de olika aktiviteter som genomförs av skilda yrkeskategorier i syfte att utveckla barnens kunskaper i både det somaliska och det svenska språket vilket enligt vår mening försvårar för barnen att skapa sammanhang i sitt lärande.

På förskolorna finns personal från flera olika länder, inte bara Somalia eller Sverige. Detta ger i sig enligt vår mening möjligheter att skapa förutsättningar att bidra till ökad interkulturell förståelse hos barnen. Dessa olika kulturella tillhörigheter lyfts dock inte fram i syfte att bidra till barnens förståelse för olika kulturella värden. Det har inte heller gemensamt med samtliga medarbetare diskuterats vilka särskilda somaliska eller svenska traditioner som förskolorna gemensamt ska sträva efter att lyfta fram, eller hur detta relaterar till läroplanens innehåll och värdegrund. Vår bedömning är därför att det bör föras diskussioner inom enheten i syfte att tydliggöra vad som i läroplanen avses med att barn i förskolan ska få stöd att utveckla en flerkulturell tillhörighet samt avseende hur detta kan genomföras i enlighet med läroplanens intentioner.

I arbetet med somalisk kultur och tradition förekommer även vissa religiösa inslag. Enheten bör diskutera hur dessa kan bedrivas på ett sätt som är förenligt med de krav som fastställs i den skollag som gäller från den 1 juli 2011.

Respekt, demokrati och solidaritet är centrala värdeord som ledningen lyfter fram i sina styrdokument och under våra intervjuer. Den pedagogiskt ansvariga beskrev även en ambition att verksamheten ska utgå från en syn på barnet som kompetent, även om en gemensam tolkning av detta begrepp saknades vid tillfället för

S

inspektionen. Vår bedömning är även att enheten bör föra gemensamma diskussioner angående läroplanens syn på kunskap samt barns utveckling och lärande. I dessa diskussioner bör samtlig personal som arbetar med barnen delta, även de personer som arbetar som modersmålslärare, språkpedagoger och med särskilt verksamhetsstöd. Dessa diskussioner bör ligga till grund för val av gemensamt arbetssätt, för att utveckla verksamheten på olika områden och även vara utgångspunkt för enhetens systematiska kvalitetsarbete och för val av utvärderingsmetoder av detta. För att göra barnens lärande mer meningsfullt bör arbetssättet inriktas på att ge ökat utrymme för barnens utforskande utifrån deras egna erfarenheter och intressen.

Enligt de krav som ställs i den skollag som införs 1 juli 2011 och de revideringar som gjorts i förskolans läroplan måste enheten även inrätta en tjänst som förskolechef som ges ansvaret för den övergripande organisationen av det pedagogiska arbetet och för att arbetet bedrivs i enlighet med målen i läroplanen och uppdraget i dess helhet. Enheten har för avsikt att inrätta en sådan tjänst och vi ser det som nödvändigt att den inrättas i en sådan omfattning att det är möjligt att ta detta ansvar på sju geografiskt spridda förskolor.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Ansvarsfördelningen är tydlig inom ledningsgruppen och förankrad hos såväl personalen som föräldrarna.
- Förskolornas verksamhet ger barnen goda förutsättningar att utveckla det somaliska språket.
- Förskolorna bedriver ett aktivt arbete för att barnen ska få förståelse för såväl den somaliska kulturen som det omgivande samhället.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat dessa:

- Förskoleenheten har en låg andel personal med förskollärarytbildning eller motsvarande utbildning.
- Enheten har inte diskuterat läroplanens begrepp kunskap och barns lärande så att detta utgör grund för val av organisation och arbetssätt.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som varken är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Ledning och organisation*

Huvudmannen måste inrätta en tjänst som förskolechef. Vid utformning av tjänsten måste huvudmannen sätta sig in i det ansvar som enligt skollagen och den reviderade läroplanen vilar på en förskolechef från den 1 juli 2011. Tjänsten bör ha en sådan omfattning att förutsättningar ges för förskolechefen att ta det ansvar som lagstiftningen kräver.

S

Huvudmannen bör ta ett aktivt ansvar för att öka andelen personal med förskollärarytbildning eller sådan utbildning som bedömts motsvara denna.

Inom enheten bör uppdraget som avdelningsansvarig förtydligas såväl i fråga om tilldelat ansvar som hur det är tänkt att uppdraget ska hanteras och skötas.

Ledningsgruppen bör, fram till att en förskolechef anställs och övertar detta ansvar, ansvara för att ordna mötesformer för förskole- och enhetsövergripande diskussioner om sådana områden som personalen har behov av. Sådana mötesforum och diskussioner bör inkludera språkpedagoger, modersmåls lärare samt de personer som är anställda som så kallat verksamhetsstöd för *barn i behov av särskilt stöd*.

Ledningsgruppen bör, fram till att en förskolechef anställs och övertar detta ansvar, ansvara för att utvärderingar genomförs så att det är möjligt att bedöma hur väl såväl var och en av förskolorna som enheten som helhet arbetar i relation till läroplanens mål. Dessa utvärderingar bör inkludera det arbete som utförs av språkpedagoger, modersmåls lärare samt de personer som är anställda för *barn i behov av särskilt stöd*. Även verksamhetsplanens funktion bör förtydligas i förhållande till avdelningarnas planeringar. Kriterierna och dessas funktion bör förtydligas.

- *Förskolans arbetssätt*

Inom enheten bör gemensamma diskussioner föras om läroplanens syn på kunskap samt barns utveckling och lärande. I dessa diskussioner bör samtlig personal som arbetar med barnen delta. Diskussionerna bör ligga till grund för val av arbetssätt och för fortsatt verksamhetsutveckling. För att göra barnens lärande mer meningsfullt bör arbetssättet inriktas på att ge mer utrymme för barnens utforskande utifrån deras egna erfarenheter och intressen.

Enligt vår mening bör enheten utveckla verksamheten på följande områden; det tematiska arbetet, den pedagogiska dokumentationen, den pedagogiska miljön, den skapande verksamheten och det språkutvecklande arbetet. Detta bör ske med utgångspunkt från de diskussioner om läroplanens syn på kunskap samt barns utveckling och lärande som vi föreslår ovan.

Det bör inom enheten ytterligare diskuteras och tydliggöras vad som i läroplanen avses med att barn i förskolan ska få stöd att utveckla en flerkulturell tillhörighet.

Enheten bör diskutera hur de religiösa inslag som förekommer kan bedrivas på ett sätt som är förenligt med skollagens intentioner.

- *Värdegrund*

I det fortsatta enhetsgemensamma värdegrundsarbetet bör förskolorna ytterligare diskutera vad barns inflytande kan innebära och även ta fram

S

och enas om tydligare strategier för att motverka traditionella könsrollsmönster.

- *Samverkan med hemmet*

Enheten bör omarbeta sina underlag för utvecklingssamtal så att dessa överensstämmer med läroplanens uppdrag och intentioner.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Enheten måste upprätta en årlig plan mot diskriminering och kränkande behandling som lever upp till alla kraven i lagstiftningen, skollagen, kap. 14 a samt diskrimineringslagen. Planen ska bygga på en kartläggning av risker på varje enskild förskola och beskriva vilka åtgärder utifrån detta som kommer att genomföras under det kommande året. Barnen ska vara delaktiga i arbetet och planen ska göras känd hos föräldrarna.